

Ympäristövastuullisuus kansainvälisessä
asiantuntijajärjestössä
Ympäristöohjelman kehittäminen Suomen
Pakolaisavulle

Rosanna Lahtinen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Ympäristövastuullisuus kansainvälisessä asiantuntija-
järjestössä**
Ympäristöohjelman kehittäminen Suomen Pakolaisavulle

Rosanna Lahtinen

Voimavaraistavien työtapojen johta-
minen ja kehittäminen

YAMK opinnäytetyö

Helmikuu 2023

Rosanna Lahtinen

Ympäristövastuullisuus kansainvälisessä asiantuntijajärjestössä. Ympäristöohjelman kehittäminen Suomen Pakolaisavulle.

Vuosi

2023

Sivumäärä

47

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Suomen Pakolaisavun ympäristövastuullisuutta. Tavoitteena oli selvittää organisaation ympäristövastuullisuuden nykytila, miten eri toimintaympäristöt vaikuttavat ympäristövastuun toteuttamisessa ja minkälaisia sosiaalisia vaikutuksia ympäristövastuullisella työllä on Pakolaisavun ulkomaan kohderyhmälle. Kehittämistuotoksena laadittiin Suomen Pakolaisavulle koko organisaation kattava ympäristöohjelma.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistutkimuksena laadullisia menetelmiä hyödyntäen. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina ja haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluvina oli yhteensä kahdeksan Suomen Pakolaisavun työntekijää. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tutkimustulokset osoittivat, että Pakolaisavun toiminnassa ympäristövastuullisuus näkyy tällä hetkellä enemmän ulkomaan kuin kotimaan työssä. Pakolaisavun toimintaympäristön maantieteellinen laajuus ja erilaiset toimintamuodot vaikuttavat siihen, miten ympäristövastuullisuutta voidaan kohdemaissa toteuttaa. Huomioitavia tekijöitä ovat mm. kunkin maan kulttuuri, asenteet, turvallisuustilanne sekä infrastruktuuri. Tulokset vahvistavat, että Pakolaisapu voi ympäristövastuullisella pienentää hiilijalanjälkeään sekä vaikuttaa kohdemaissaan positiivisesti pakenemaan joutuneiden ja vastaanottavan yhteisön resilienssin vahvistumiseen, sukupuolten välisen tasa-arvon paranemiseen sekä väkivallan ja konfliktien ehkäisemiseen.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Pakolaisavun ympäristövastuullisuuden kehittämisessä selkeä ohjeistus on tarpeellinen. Ympäristöohjelman lisäksi tarvitaan jokaiseen toimintamaahan ympäristöohje, joka huomioi kyseisen maan mahdollisuudet toteuttaa ympäristövastuullisuutta. Jatkon kehittämistarpeina nousivat esiin tarve mittaristolle, joka mahdollistaa ympäristöön liittyvien tavoitteiden toteutumisen seuraamisen ja arvioinnin, ympäristövastuullisuuden integroiminen kaikkeen Pakolaisavussa tehtävään työhön sekä ympäristöteeman lisääminen kohdemaiden aikuiskoulutuksen sisältöön.

Asiasanat: ympäristövastuu, ympäristöohjelma, kestävä kehitys, kansainvälinen kansalaisjärjestö, asiantuntijajärjestö

Rosanna Lahtinen

Environmental responsibility in an international expert organization. Developing an environmental program for Finnish Refugee Council.

Year

2023

Pages

47

The purpose of this thesis was to develop the environmental responsibility of Finnish Refugee Council. The aim was to find out the current status of the environmental responsibility of the organization, how do the different operating environments affect when implementing the environmental responsibility and what kind of social affect does the environmental friendly work have on Finnish Refugee Council´s international target group. As a development output, an organisation-wide environmental programme was drawn up for the Finnish Refugee Council.

The thesis was carried out as a development study using qualitative methods. The interviews were collected as thematic interviews and the interviews were conducted as individual interviews. A total of eight employees of the Finnish Refugee Council were interviewed. The data analysis method used was thematic analysis.

The results of the study showed that environmental responsibility is currently more visible in the international work of the Finnish Refugee Council than in the work in Finland. The geographical scope of FRC's operating environment and different forms of operation affect how environmental responsibility can be implemented in each target country. Factors to be taken into account include the culture, attitudes, security situation and infrastructure of each country. The results confirm that FRC can reduce its carbon footprint through environmentally responsible work and have a positive impact on strengthening the resilience of those who have fled and the host community in its target countries, improving gender equality and preventing violence and conflict.

In conclusion, clear guidelines are needed in the development of environmental responsibility at FRC. In addition, a separate country-specific environmental guideline which takes into account the possibilities of the country in question to implement environmental responsibility, is needed for each operating country. Also, the need for a set of indicators that enables the monitoring and evaluation of the achievement of environmental objectives, the integration of environmental responsibility into all work carried out, the addition of an environmental

theme to the content of adult education in the target countries also emerged as needs for further development.

Keywords: environmental responsibility, environmental program, sustainable development, international non-governmental organization (INGO), expert organization

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Ympäristövastuu osana yhteiskuntavastuuta	2
3	Ympäristövastuuseen liittyviä keskeisiä käsitteitä	3
3.1	Ilmastonmuutos.....	3
3.2	Luonnon biodiversiteetti	4
3.3	Kestävä kehitys.....	5
4	Suomen ja EU:n ympäristöpolitiikka.....	6
5	Kansainväliset ympäristö- ja ilmasto-ohjelmat	8
5.1	YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030.....	8
5.2	Pariisin ilmastosopimus.....	9
5.3	YK:n biodiversiteettisopimus	9
5.4	UN Global Compact	10
6	Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen sosiaalinen ulottuvuus kehittyvissä maissa	11
7	Suomen Pakolaisapu kehittämissympäristönä	13
7.1	Työ Suomessa ja ulkomailla	13
7.2	Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu.....	15
8	Opinnäytetyön kehittämisasetelma.....	16
8.1	Tavoite ja kehittämiskysymykset	16
8.2	Menetelmälliset valinnat ja aineiston keruu	17
8.3	Eteneminen käytännössä	19
8.4	Aineiston analyysi	19
8.5	Ympäristöohjelman kehittäminen	21
9	Tulokset	21
9.1	Ympäristövastuullisuuden nykytila Suomen Pakolaisavussa	21
9.1.1	Ympäristövastuullisuuden ilmeneminen Suomen ja ulkomaan työssä.....	22
9.1.2	Konkreettiset ohjeistukset ympäristön huomioimiseen työssä	23
9.1.3	Valveutunut henkilöstö voimavarana	23
9.2	Ympäristövastuullisen työn sosiaaliset vaikutukset ulkomaan työn kohderyhmään 24	
9.2.1	Resilienssin kasvaminen	24
9.2.2	Sukupuolten välisen tasa-arvon parantaminen	25
9.2.3	Konfliktien ja väkivallan riskin ehkäiseminen	25
9.3	Erialaisten toimintaympäristöjen huomioiminen ympäristöohjeissa	26
9.3.1	Maantieteellinen laajuus	26
9.3.2	Toiminnan luonteen eroavaisuudet	27

9.3.3	Maakohtaiset ympäristöohjeet	27
9.4	Kehittämissuositukset	28
9.4.1	Konkreettinen ohjeistus ja mittaristo	28
9.4.2	Ympäristön huomioiminen kokonaisvaltaisesti työssä	28
9.4.3	Kohderyhmän koulutukseen lisää ympäristöteemaa	29
9.5	Yhteenveto	29
9.6	Suositukset	31
10	Pohdinta ja arviointi	32
10.1	Eettiset kysymykset ja luotettavuus.....	32
10.2	Kehittämissuositusten arviointi ja jatkokehittämissuositukset	33
	Lähteet.....	35
	Kuviot	42
	Liitteet	44

1 Johdanto

Ilmastonmuutoksen eteneminen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenevä tila ovat aikakautemme suurimpia kriisejä. Meren pinnan nousu kiihtyy ja merten kyky hillitä ilmastonmuutosta pienenee. Maapallon lämpötila on noussut vuodesta 2015 lähtien ja vuosi 2020 oli yksi kaikkien aikojen kolmesta lämpimimmästä vuodesta. (WMO 2021.) Vaikka vuosi 2021 oli tilapäisesti viileämpi kuin edelliset vuodet La Nina sääilmiön seurauksena, ovat vuodet 2015-2021 historian seitsemän lämpimintä (WMO 2022, 6).

Hallitustenvälisen ilmastopaneeli IPCC:n (2021a) kuudennessa osaraportissa todetaan ihmisen aiheuttaneen ilmastollemme jo osin peruuttamattomia muutoksia. Tieteellisten tutkimusten mukaan on kiistatonta, että ihmisen toiminta on aiheuttanut ilmaston, maan ja meren lämpenemistä kaikkialla maapallolla. (IPCC 2021a, 5.) Vaikka ilmastonmuutos on globaali ilmiö, vaikutukset ovat usein vakavimmat juuri niiden ihmisten elinympäristöön, jotka ovat haavoittuvassa asemassa. YK:N Pakolaisjärjestö UNHCR:n (2022a) mukaan vuosittain yli 20 miljoonaa ihmistä on pakotettu jättämään kotiseutunsa säähän liittyvien vaarojen ja katastrofien vuoksi. Maailman Pankin (2021) mukaan ilmastonmuutos voi johtaa jopa 216 miljoonan ihmisen maansisäiseen muuttoliikkeeseen vuoteen 2050 mennessä, elleemme onnistu hillitsemään sen etenemistä.

YK:n historiallisen päätöslauselman mukaan puhdas, terveellinen ja kestävä ympäristö on yleismaailmallinen ihmisoikeus. Jotta onnistuisimme yhteisessä taistelussa ympäristömme tuhoutumista vastaan ja epätasa-arvoon liittyvissä ponnisteluissamme, tarvitaan aktiivisia toimia kaikilta valtioilta. (UN 2022.) Suuri osa pakolaisista elää alueilla, jotka ovat jo valmiiksi hauraita. (Suomen Pakolaisapu 2021a.) Ilmastonmuutosta ja luontokatoa hillitsevien toimien ohella kehittyvissä maissa tarvitaan tukea ilmastonmuutoksen seurauksiin sopeutumisessa. Kehittyvissä maissa toimivilla organisaatioilla, kuten Suomen Pakolaisavulla, on mahdollisuus vaikuttaa positiivisesti juuri niiden yhteisöjen elämään, jotka ovat erityisen alttiita ilmastonmuutoksen seurauksille.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Suomen Pakolaisavun ympäristövastuullisuutta. Opinnäytetyö toteutettiin työelämälähtöisenä, tutkimuksellisenä kehittämishankkeena. Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä ilmastonmuutoksen seuraukset ja heikkenevä ympäristön tila vaikuttavat yhä laajemmin ihmisryhmien hyvinvointiin esimerkiksi vaikeuttaen puhtaan juomaveden saantia ja ravinnon tuotantoa sekä lisäämällä toimeentulovaikeuksia ja köyhyyttä. Ilmaston lämpenemisen edetessä myös erilaisten tautien esiintyvyys ja ennenaikaiset kuolemat lisääntyvät sekä lyhyellä että pitkällä välillä. Lisäksi mielenterveyshaasteiden arvioidaan lisääntyvän. (IPCC 2022, 15,18). Tässä mielessä opinnäyte liittyy laajasti

hyvinvoinninsosiaalisesti kestävä kehityksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaedellytysten turvaamiseen tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö koostuu tutkimusosioista ja työelämälähtöisestä kehittämistyöstä. Kehittämistyön aiheena oli ympäristöohjelman laatiminen Suomen Pakolaisavulle. Ympäristöohjelman julkaistiin tässä vaiheessa ainoastaan organisaation sisäisesti. Opinnäytetyön tutkimusosio toteutettiin hyödyntämällä laadullisia tutkimus- ja analyysimenetelmiä (teemahaastattelu ja teemoittelu).

2 Ympäristövastuu osana yhteiskuntavastuuta

Yhteiskuntavastuu - termiä käytetään usein kuvattaessa yhteiskunnallisten toimijoiden (esimerkiksi kolmas ja julkinen sektori) vastuullisuutta. (Bärlund & Perko, 2013, 10.) Yhteiskuntavastuu voidaan jakaa kolmeen erilliseen alakäsitteeseen; taloudelliseen vastuuseen, sosiaaliseen vastuuseen ja ympäristövastuuseen (Jussila 2020, 15). Sosiaalinen vastuu käsittelee ihmisiä ja ulottuu yrityksen työntekijöiden lisäksi sidosryhmiin. Sosiaaliseen vastuuseen kuuluvat yrityksen työntekijöiden ja toimialueen ihmisten hyvinvointi, hyvinvoinnin edellytykset, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, hyvät suhteet lähialueen asukkaisiin ja muuhun yhteiskuntaan sekä tuotevastuu. (Jussila 2010, 16.) Taloudellinen vastuu puolestaan pitää sisällään yrityksen kannattavuuden, kilpailukyvyn ja tehokkuuden ylläpidon, omistajien ja rahoittajien odotuksiin vastaaminen sekä yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottaminen pitkällä aikavälillä (Joutsenvirta, Halme, Jalas & Mäkinen 2010, 13). Tavoitteena on riskienhallinnan kautta varmistaa yrityksen kannattava toiminta jatkossakin. Perinteisestä taloudellisten toimintaedellytysten tarkastelusta taloudellisen vastuun näkökulma eroaa yrityksen riippumattomuuden eri sidosryhmistä ja taloudellisen voiton ja voitonjaon kohtuullistamisen painotuksella. (Jussila 2010, 60.)

Ympäristövastuu käsittää yritysten toiminnan vaikutukset sekä suoraan oman toimintansa kautta että toiminnan välilliset vaikutukset esimerkiksi asiakkaiden ja sidosryhmien kautta ympäristölle ja maailman luonnonresursseille (Jussila 2020, 15). Kaikella toiminnalla on jokin vaikutus ympäristöön. Usein ympäristövaikutuksista puhuttaessa tarkoitetaan päästöjen aiheuttamia ympäristövaikutuksia, jotka voivat vaikuttaa esimerkiksi ihmisen terveyteen tai elinoloihin, maaperään, vesistöön, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset voivat globaaleja tai alueellisia. Ympäristövaikutukset voivat kuitenkin olla myös positiivisia, kuten esimerkiksi ympäristötietoisuuden lisääminen tai jätteiden hyötykäyttö.

Toisinaan organisaation toiminta voi aiheuttaa samaan aikaan hyödyllisiä, että haitallisia ympäristövaikutuksia. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 107.) Bärlundin ja Perkon (2013, 104-105) mukaan olennaista on, että organisaatiossa on sisäistetty yhteiskunnan kokonaisvaltaisuus, jolloin myös ilmiöiden vaikutuksia pyritään ennakoimaan.

Kestävä johtajuus tähtää ihmisten ja luonnon hyvinvointiin, jolloin johtajuudelta edellytetään kannattavan liiketoiminnan, yksilöiden hyvinvoinnin, luonnon hyvinvoinnin ja yhteisöjen hyvinvoinnin huomioimista. (Bärlund & Perko 2013, 104-105.)

Ympäristönsuojelussa lainsäädännöllä on keskeinen vaikutus. Yksi tärkeimpiä ympäristöön liittyviä lakeja Suomessa on ympäristönsuojelulaki (527/2014), joka on vuonna 2024 uudistettu vastaamaan EU:n lainsäädäntöä sekä Suomen Perustuslakia (731/1999). Tarkoituksena on edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä, torjua ilmastonmuutosta, ehkäistä ja vähentää päästöjä. Muita keskeisiä ympäristöön liittyviä lakeja ovat esimerkiksi ilmastolaki (609/2015), luonnonsuojelulaki (1096/1996) sekä jätelaki (646/2011). (Ympäristöministeriö 2021a.)

Vuoden 2021 syksyllä YK:n Ihmisoikeusneuvosto tunnusti ensimmäistä kertaa terveellisen ja kestävä ympäristön yleismaailmalliseksi oikeudeksi. Ihmisoikeusneuvoston päätöslauselma ei ole oikeudellisesti sitova, mutta se sisältävää vahvan poliittisen sitoumuksen vaikuttaen muun muassa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen, ympäristökriisien hoitamiseen ja siihen miten voimme elää luonnon kanssa harmoniassa. (UN 2021.)

3 Ympäristövastuuseen liittyviä keskeisiä käsitteitä

3.1 Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan maapallon keskilämpötilan nousemista lähinnä kasvihuonekaasujen lisääntymisen seurauksena. Keskeinen ilmastonmuutosta aiheuttava kasvihuonekaasu on hiilidioksidi. Ilmakehän hiilidioksidipitoisuus on noussut mm. fossiilisten polttoaineiden käytön ja metsien hakkaamisen seurauksena. (WWF 2021). Toinen keskeinen ilmaston lämpenemistä aiheuttava kaasu on metaani, joka on hiilidioksidia voimakkaampi kasvihuonekaasu, mutta eliniältään ilmakehässä lyhempi kuin hiilidioksidi. Keskeinen metaanipäästöjen aiheuttaja on kotieläintuotanto lehmien ja lampaiden tuottaessa ruoansulatuksessaan runsaasti metaania. Muita kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajia ovat muun muassa typpeä sisältävät lannoitteet sekä fluoratut kaasut (Euroopan Komissio 2021.) Viimeisen vuosikymmenen ajan kasvihuonekaasupäästöt ovat lisääntyneet noin 1,5 % vuodessa, nousun tasaannuttua vain lyhyesti 2014-2016 välillä. (UN environment programme 2019.)

YK:n hallitustenvälisen ilmastopaneeli IPCC:n (2021a, 5) kuudennen raportin ensimmäisen osan mukaan on kiistatonta, että ihmisen toiminta on lämmittänyt ilmakehää, maata ja meriä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät yhä enemmän ympäristössämme ja sen haitalliset seuraukset luonnonvaroihin, elintarvikkeiden tuotantoon ja elinolosuhteisiin lisäävät stressiä yhteiskunnissa ja yhteisöissä (Mustajärvi 2021, 3). Ilmaston lämpenemisen seurauksena sään ääri-ilmiöt, kuten kuivuus, rankkasateet ja helleaallot, ovat lisääntyneet kaikkialla maapallolla. Monet sään ääri-ilmiöiden muutoksista voimistuvat suoraan suhteessa ilmaston

lämpenemiseen. Osa ilmaston lämpenemisestä aiheutuneista vahingollisista muutoksia ovat hitaasti palautuvia tai jopa peruuttamattomia (IPCC 2021a, 10, 19, 28). IPCC:n (2021a, 36) mukaan ilmaston lämpötilan nousun rajoittaminen edellyttää pikaisia toimia ja hiilidioksidipäästöjen nollanettoarvon saavuttamista. Myös muiden kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisella on merkitystä ilmastomuutokseen.

IPCC:n (2021b; c) alueellisten raporttien mukaan sekä Afrikassa että Aasiassa sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet. Afrikassa lämpötilan nousu on ollut keskiarvoja nopeampaa pääosin ihmisen toiminnan seurauksena. Korkeiden lämpötilojen ja helleaaltojen ennustetaan jatkossa edelleen kasvavan ilmastonmuutoksen vaikutuksesta. Merenpinnan nousu Afrikan ympärillä on ollut nopeampaa kuin keskimäärin maapallolla ja tämä lisää todennäköisyyttä lisääntyneisiin tulviin matalilla rannikkoseuduilla. Myös rankkasateiden esiintymistiheys ja voimakkuus lisääntyvät todennäköisesti tulevaisuudessa. (IPCC 2021b.) Aasiassa keskilämpötila jatkaa todennäköisesti nousuaan myös tulevaisuudessa ja suuressa osassa Aasiaa myös rankkasateet lisääntyvät. Meren pinta nousee edelleen, aiheuttaen vahinkoa tiheään asutuille rannikkoseuduille. (IPCC 2021c.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n (2022a, 5) arvion mukaan globaali kotinsa jättäneiden määrä oli 89,3 miljoonaa vuoden 2021 lopussa. Vuonna 2020 ennätysmäärä 40,5 miljoonaa ihmistä joutui jättämään kotinsa ja siirtymään maan sisäisesti konfliktien, väkivallan ja katastrofien seurauksena ja siirtymään maansisäisesti. Arviolta vähintään seitsemän miljoona heistä katastrofitilanteiden seurauksena, joista 98 % liittyi säähän liittyviin ilmiöihin, kuten rankkasateisiin, tulviin ja sykloneihin. Usein pakotettu siirtymä omalta asuinalueelta pitkittyy aiheuttaen merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Osa ihmisistä ei voi koskaan palata takaisin kotiseudulleen elinolosuhteiden ja toimeentuloedellytysten muututtua kestäväksi (GRID 2021, 3.)

3.2 Luonnon biodiversiteetti

Luonnon biodiversiteetillä tarkoitetaan luonnon biologista monimuotoisuutta, joka voidaan tunnistaa geneeissä, lajeissa ja elinympäristöissä. Puhuttaessa biodiversiteetistä, luonnon monimuotoisuudesta tai biologisesta monimuotoisuudesta, tarkoitetaan yleensä samaa asiaa. (Luonnontila.fi).

Luonnon monimuotoisuuden tila maapallolla on hälyttävä. Kasvi- ja eläinlajien menestymiseksi tarvitaan hyvinvoivia luonnonympäristöjä. Kuitenkin ihmisen toiminnan takia aiheutunut luonnontilan köyhtyminen on aiheuttanut monille kasvi- ja eläinlajeille massiivisia vaikeuksia ja osaa uhkaa jopa sukupuutto. Luonnon monimuotoisuuden säilyminen on välttämätöntä ihmisen elämälle ja hyvinvoinnille. Jokaisella lajilla on luonnossa oma merkityksensä ja lajien katoamisella voi olla vakavat seuraukset myös ihmiselle esim. puhtaan veden, ruoantuotannon ja lääketuotannon mahdollistavien lajien vaarantumisella. Luonnon monimuotoi-

suuteen kohdistuu kuitenkin paljon uhkia, kuten esimerkiksi maatalouden levittäytyminen, rakennetun ympäristön laajentuminen, ilmastonmuutos ja salametsästyminen. (WWF.) Kansainvälisen luontopaneeli IPBES:n (2019) mukaan jopa noin miljoona eläin- ja kasvilajia on vaarassa kuolla sukupuuttoon elleemme pysäytä luontokatoa. Luontokato ja ilmastonmuutos liittyvät läheisesti toisiinsa ilmastonmuutoksen ollessa suuri uhka luonnon monimuotoisuudelle ja luontokadon nopeuttaessa ilmastonmuutoksen etenemistä. Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen puolestaan hillitsee ilmanmuutosta ja auttaa sopeutumaan sen seurauksiin. (Valtioneuvosto 2021.)

Maailman talousfoorumin riskiraportti (2021) nostaa esiin erityisesti luontoon ja ilmastoon liittyvät uhat. Riskiraportissa (2021, 12) ennustetaan ilmastotoimissa epäonnistumisen, ihmisen aiheuttaman luontokadon sekä äärimmäisten sääilmiöiden olevan korkeimpien globaalien riskien joukossa sekä todennäköisyydeltään että vaikutuksiltaan seuraavan 10 vuoden aikana.

Kaikki mahdolliset toimet on siis otettava käyttöön, etteivät pahimmat skenaariot toteutuisi.

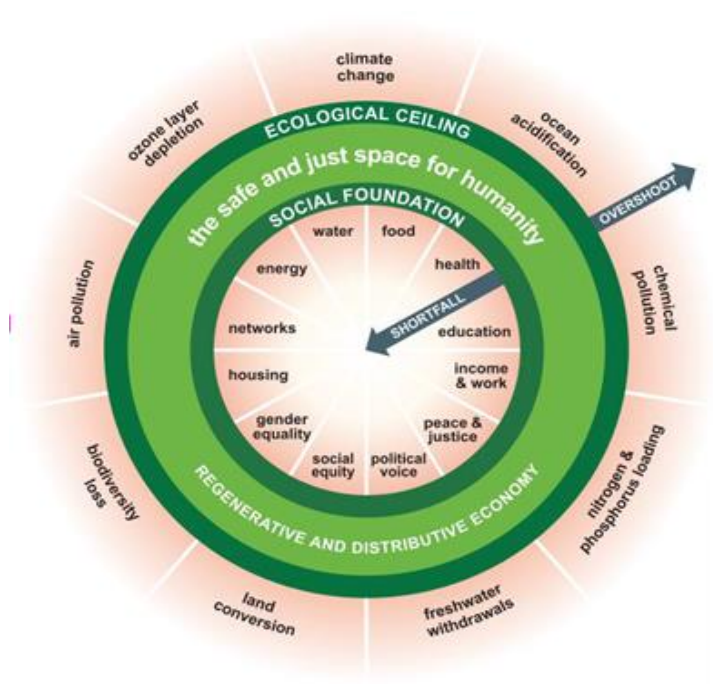
3.3 Kestävä kehitys

YK nosti esiin kestävä kehityksen ensimmäistä kertaa 1980-luvun lopulla, jolloin kestävä kehitys määriteltiin sosiaaliseksi, taloudelliseksi, ympäristölliseksi ja kulttuurilliseksi kehitykseksi. Kestävää kehitystä ei määritelty pelkästään ympäristölliseksi asiaksi vaan kaikki edellä mainitut osa-alueet olivat mukana määrittelyssä. Määrittelyssä olennaista oli myös se, että mikään näistä kestävä kehityksen osa-alueista ei vaaranna tulevien sukupolvien oikeutta omaan kehitykseensä. (Suomen YK-liitto 2021a.) Myös Jussila (2010, 12) määrittelee kestävä kehityksen toiminnaksi, joka turvaa kaikkien väestöryhmien hyvinvoinnin ja resurssien riittämisen myös tulevaisuudessa.

Salonen (2010,36) kuvaa kestävä kehityksen olevan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä, pitkäjänteistä kehitystä, jossa huomioidaan kokonaisvaltaisesti paikallinen, että globaali ulottuvuus. Kokonaisvaltaisen ajattelun mukaan ekosysteemit ovat se perusta, jolla ylläpidetään elämän edellytyksiä ja mahdollistetaan talouden kasvu ekologiset reunaehdot ja ihmisarvon toteutuminen huomioiden. Salonen (2010, 37) kuvaa ei-inhimillisen todellisuuden huomioimista kestävässä kehityksessä planetaarisesti vastuuksi. Planetaarinen vastuu kattaa siis elollista ja elotonta luontoa sisältävät ekosysteemit, josta ihmiskunta on riippuvainen (Salonen 2010, 53).

Vuonna 2009 professori Johan Rockström (Rockström ym.2009) tutkijakollegoineen päätyi esittämään varovaisuusperiaatteen mukaan yhdeksää ympäristömuutoksen rajaa planeetalle, joiden sisällä ihmiskunta voi turvallisesti jatkaa kehittymistään tulevat sukupolvet huomioiden: Ilmastonmuutos, luonnon biodiversiteettikato, maankäytön muutokset, makean veden käyttö, typen ja fosforin kierrot, valtamerten happamoituminen, ilmakehän pienhiukkaset, kemiallinen saastuminen ja yläilmakehän otsonikato. Reunaehtoien ylittyessä ihmisen toiminnalla on entistä vakavampia seurauksia ekosysteemille ja ilmastolle, joka johtaa lopulta haasteisiin

maapallon pysymisenä asumiskelpoisena. Kolmen globaalien prosessin; ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden häviämisen ja typen kierron, reunaehdot oli jo Rockströmin ym. vuonna 2009 mukaan ylitetty. Näistä kaksi, ilmastonmuutos ja biodiversiteettikato, ovat globaalien kestävän kehityksen kannalta kaikkein kriittisimmät. Raportissa (Rockström ym. 2009) korostettiin ihmisen ja hänen toimintansa olevan osaa maapalloa ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa muiden komponenttien kanssa. (Rockström ym. 2009; SYKE 2018.) Vuonna 2012 Oxfamin julkaisemassa raportissa taloustieteilijä Kate Raworth (Raworth 2012) halusi lisätä malliin sosiaaliset rajat. Hän kehitti mallia eteenpäin kuvaten kestävästä kehityksestä mallin avulla, jota kutsutaan kestävyysdonitsiksi. Raworthin mallissa (Raworth 2012, 15) sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöllinen ulottuvuus kulkevat käsikädessä. Niiden välillä on riippuvuussuhde ja jokainen on kytköksessä toiseensa. Donitsin ulkokehällä on kuvattuna maapallon kantokykyyn eli ympäristökestävyyteen liittyvät avaintekijät. Näitä tekijöitä kutsutaan myös ekologisiksi reunaehdoiksi. Donitsin keskiosassa puolestaan kuvataan ihmisen yhteiskunnalliseen hyvinvointiin eli sosiaaliseen kantokykyyn liittyvät avaintekijät. Vihreän kehän alaosassa olevan talouden rooli on yhteiskunnan toimintaan liittyvän mahdollistajan rooli. (kestävakehitys.fi.)

Kuvio 1: The Doughnut of social and planetary boundaries. (Doughnut Economics Action Lab 2022).

4 Suomen ja EU:n ympäristöpolitiikka

Suomen hallitus on hallitusohjelmassaan 2019 asettanut tavoitteeksi hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Jotta tavoite olisi mahdollista saavuttaa, on päästöjä vähennettävä kaikilla sektoreilla ja samalla vahvistettava hiilinieluja. Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoi-

suuden häviäminen ja ylikulutus ovat kaikki toisiinsa liittyviä kestävyyskriisin ulottuvuuksia, ja hiilineutraaliuteen on pyrittävä tarttumalla juurisihin monipuolisin keinoin. Keinoja ovat muun muassa ilmastolain uudistus, kiertotalouden edistäminen, voimakas päästöjen vähentäminen energiasektorilta sekä ilmastoystävällinen ruokapolitiikka. (Ympäristöministeriö 2023.)

EU:n ilmastopolitiikka pohjautuu kansainvälisiin sopimuksiin. Vuonna 2019 Euroopan komissio julkaisi Vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal), jossa kuvataan keinoja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Ohjelma tavoittelee EU:n alueella vähintään 55 %:n vähennystä kasvihuonekaasujen päästöissä vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteena on myös talouskasvun erottaminen resurssien käytöstä ja se, ettei ketään ihmistä tai aluetta jätetä jälkeen. (Euroopan komissio 2023.) Heinäkuussa 2021 EU julkaisi säädösehdotuspaketin, joka nimettiin ”Fit-for-55” paketiksi. Fit-for-55 toimii alustana keskusteluille toimenpiteistä, joilla Euroopan kasvihuonekaasu-päästöjen saadaan vähennettyä 55 %:lle vuoteen 2030 mennessä ja miten EU:sta voi tulla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Paketti sisältää muutosehdotuksia liittyen säädöksiin esimerkiksi päästökaupasta, energiatehokkuudesta ja uusiutuvasta energiasta, maankäytöstä ja hiilinieluista. Laajassa paketissa käsitellään kaikki ilmastoa koskevat säädökset ja se sisältää myös EU-energiainsäädännön uudistamisen. (Valtioneuvosto 2021.)

EU:n vuoteen 2030 ulottuvan biodiversiteettistrategian tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden elpymisen käynnistyminen vuoteen 2030 mennessä. Strategia on osa EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa ja se sisältää erityisiä toimia ja sitoumuksia, joiden tarkoitus on myös parantaa EU:n yhteiskuntien selviytymistä erilaisia uhkia, kuten ilmastonmuutosta ja pandemiota vastaan. Toimenpiteisiin kuuluvat mm. maalla ja merellä sijaitsevien suojelualueiden kasvattaminen sekä rappeutuneiden ekosysteemin ennallistaminen. Toimillaan EU on valmis toimimaan esimerkkinä luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa myös globaalilla tasolla. (Euroopan komissio 2020.)

EU ja Suomi osana EU:ta ovat myös mukana syksyllä alkaneissa YK:n biodiversiteettikehyksen uusimista koskevissa neuvotteluissa. Kehysluonnoksessa tavoitellaan muun muassa suojeltujen maa- ja merialueiden nostoa 30 %:iin. Suomelle tärkeitä kysymyksiä ovat luontokadon pysäyttämisen integroiminen osaksi eri sektorien ja toimijoiden toimintaa, joka tarkoittaa finanssisektorin mukaan tuloa, yritys yhteistyötä, alkuperäiskansojen, nuorten, naisten ja tyttöjen osallisuuden edistämistä ja luonnon huomioimista kehitysyhteistyössä sekä elinympäristöjen suojeleminen ja ennallistaminen. (Ympäristöministeriö 2021b.)

5 Kansainväliset ympäristö- ja ilmasto-ohjelmat

5.1 YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030

Rio de Janeirossa järjestetyssä konferenssissa vuonna 1992 maailman johtavat allekirjoittivat kestävän kehityksen kannalta keskeiset ilmastosopimuksen, biodiversiteettisopimuksen ja aavikoitumisen vastaisen sopimuksen. Ilmastosopimusta täydennettiin vielä myöhemmin Kioton pöytäkirjassa vuonna 1997. Pöytäkirjan allekirjoittaneet maat sitoutuivat vähentämään kasvihuonekaasujaan viisi prosenttia vuoden 1990 tasosta. Vuosituhannen vaihteessa maailman johtajien neuvottelutulosten seurauksena syntyi Vuosituhattulistus, jossa määriteltiin kahdeksan selkeää päämäärää. Tavoiteohjelman päättyessä vuonna 2015 kaikkia tavoitteita ei saavutettu, mutta esimerkiksi köyhyys oli puolittunut vuoteen 1990 verrattuna. (Suomen YK-liitto 2021a.) Jo ennen 2015 tavoiteaikarajan umpeutumista, uudessa Rio de Janeirossa järjestetyssä huippukokouksessa päätettiin alkaa valmistelevaan uutta, kehittyvien maiden kehitystarpeet paremmin huomioivaa ohjelmaa. Vuonna 2015 päästiin vuosien työn jälkeen sopimaan kestävän kehityksen tavoiteohjelmasta, Agenda 2030:sta, jossa YK:n jäsenmaat sopivat vuosille 2016-2030 kestävän kehityksen tavoitteista. Tavoitteet tähtäävät äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta ja hyvinvoinnin turvaamiseen kestäväällä tavalla. Tavoitteet koskevat kaikkia maailman valtioita ja vaikka ensisijainen vastuu toimeenpanosta on valtiolla, tarvitaan tavoitteissa onnistumiseen sitoutumista kaikilta sektoreilta. Myös Suomi on sitoutunut Agenda 2030:n tavoitteisiin sekä kotimaassa että kansainvälisessä toiminnassa. (Ulkoministeriö 2021a.)

Kestävän kehityksen tavoitteita on kaikkiaan 17, joista suoraan ympäristöön liittyvät tavoitteet 6,7, 13,14 ja 15. Ilmastonmuutoksella ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisellä on kuitenkin vaikutusta myös muihin tavoitteisiin, kuten 1,2 ja 3. (Global Compact Network Finland 2021.)

Kuvio 2: Kestävän kehityksen tavoitteet (Ulkoministeriö 2021a.)

5.2 Pariisin ilmastopöytäkirja

Samana vuonna, kun YK:n jäsenvaltiot sopivat kestävästä kehityksestä, tunnustettiin Pariisissa järjestetyssä ilmastokokouksessa ilmastonmuutoksen olevan mahdollisesti peruuttamaton uhka ihmisille ja yhteiskunnille ja vaativan kiireellisiä toimia. Pariisissa joulukuussa 2015 sovittu oikeudellisesti valtiota sitova ilmastopöytäkirja velvoittaa jäsenmaat vähentämään päästöjä vuodesta 2020 alkaen tähdäten ilmaston lämpötilan rajoittamiseen selvästi alle kahden celsiusasteeseen suhteessa esiteolliseen aikaan, tavoitteena puolitoista (1,5) astetta. Historiallisessa sopimuksessa sovittiin sekä tavoitteista että toimenpiteistä, joilla ilmaston lämpötilan rajoittamisessa onnistutaan. (Suomen YK-liitto 2021b.)

Pariisin sopimuksessa sovittiin pitkän aikavälin tavoitteen lisäksi kaikkien jäsenmaiden toimitettavan kansalliset suunnitelmansa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi joko kokousta ennen tai sen aikana. Kansalliset ilmastotoimiin liittyvät suunnitelmat päivitetään 5 vuoden välein siten, että tavoitetasoa nostetaan joka kerralla, tuloksista raportoidaan avoimesti kansallisesti ja muille sopimuksen allekirjoittaneille maille. Lisäksi kehitysmaille annetaan taloudellista tukea päästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. (Eurooppa-neuvosto 2021.)

5.3 YK:n biodiversiteettisopimus

YK:n biodiversiteettisopimus solmittiin vuonna 1992 ja se astui voimaan vuonna 1993. Sopimuksen on allekirjoittanut 196 valtiota. Sopimuksen tavoitteena on ekosysteemin ja lajien suojeleminen, luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö sekä geenivarojen käyttöön liittyvä oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus. (Valtioneuvosto 2021.)

YK:n biodiversiteettisopimuksesta huolimatta luonnon monimuotoisuuden tila on hälyttävä. Syksyllä 2021 järjestetyssä YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen ensimmäisessä vaiheessa maat ottivat kantaa saman vuoden kesällä valmisteltuun uuden vuosille 2030 ja 2050 laaditun kansainvälisen biodiversiteettikehyksen viralliseen luonnokseen. Luonnos sisältää tahtotilan ja 21 tavoitetta, joilla tähdätään luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen ja luontokadon pysäyttämiseen. Kehykseen sisältyvät luonnon kokonaisvaltainen huomiointi eri sektoreilla, haitallisten vieraslajien kitkeminen, uhanalaisten lajien ja elinympäristön tilan parantaminen, metsät, meret ja sisävedet, ilmastonmuutoksen hillitseminen ja seurauksiin sopeutuminen, hyvä hallinto, osallisuus ja osallistaminen. (CDB 2021.)

Jotta luontokadon pysäyttämisessä voidaan onnistua, tarvitsemme panostusta kansainvälisellä, kansallisella ja alueellisella tasolla ja yhteistyötä eri sektorien välillä. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää myös hallitusten ulkopuolisten toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen sekä alkuperäisväestön ja paikallisten yhteisöjen sitoutumista. (CBD 2021.)

5.4 UN Global Compact

UN Global Compact vastuullisuusaloite yrityksille perustettiin vuonna 2000 YK:n entisen pääsihteerin Kofi Annanin aloitteesta. Aloitteella YK haastoi yritykset toimimaan vastuullisesti ja edistämään kestävä kehitystä 10 periaatteen ohjaamana. Periaatteet velvoittavat vastuullisuusaloitteeseen sitoutuneita organisaatioita noudattamaan ihmisoikeuksiin, työoloihin, ympäristöön ja lahjonnan ehkäisyyn liittyviä kansainvälisiä velvoitteita. (Global Compact Network Finland 2021a.)

10 periaatteesta kolme liittyy suoraan ympäristöön:

Kuvio 3: Global Compactin ympäristötavoitteet (Kuva laadittu Global Compact Network Finland 2021- verkkosivun tavoitteiden pohjalta).

6 Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen sosiaalinen ulottuvuus kehittyvissä maissa

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vaikuttavat globaalisti ihmisten hyvinvointiin ja selviytymiseen. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat sään ääri-ilmiöt ja luonnonkatastrofit osuvat usein eniten köyhiin maihin. Tulvat, kuivuus, sateiden vähenemisestä johdettu satojen menetykset, saastunut vesi ja tuholaiset voivat tuhota sekä omaisuuden että elinkeinon lisäten köyhyyttä. Vaikutukset osuvat jo ennestään köyhiin, mutta myös muihin haavoittuvassa asemassa oleviin lisäämällä riskiä köyhyyteen. (Hallegette ym. 2016, 1.) Ilmastonmuutos heikentää sosiaalisia tukirakenteita, toimeentuloa, tasa-arvoa ja terveyspalvelujen saavutettavuutta ja näistä kärsivät erityisesti heikoimmassa asemalla olevat, kuten esimerkiksi naiset, lapset, vanhuksat, sairaat ja etniset vähemmistöt. Myös omalta asuinseudultaan siirtymään joutuneet ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. (WHO 2021.)

Ihmisoikeusnäkökulmasta ilmastonmuutos vaarantaa muun muassa oikeuden terveelliseen ympäristöön, terveyteen, puhtaaseen veteen, ruokaan, riittävään toimeentuloon, asumiseen ja itsemääräämisoikeuteen. WHO arvioi ilmastonmuutoksen aiheuttavan joko suoraan tai välillisesti jopa 250 000 ylimääräistä kuolemaa vuosien 2030-2050 aikana. Ympäristömme tilaan liittyvät kysymykset ovat myös tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Oikeus hyvään ja terveelliseen elämään kuuluu meille kaikille mukaan lukien haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät. (UN 2019, 10; WHO 2021.)

Kehittyvien maiden pakolaisten ja paikallisten asukkaiden kesken syntyneissä taloudellisissa konflikteissa on usein taustalla maankäyttöön sekä veden ja energian riittävyyteen liittyvät huolet. Kehittyvissä maissa väestö on usein riippuvaisia luonnosta, ja pakolaisleirit lisäävät kilpailua jo ennestään niukoista resursseista. Jännitteitä voi syntyä esimerkiksi vesi- ja jätehuollon riittämättömyydestä. Luonnonvarojen liika- ja väärinkäytön lisääntyessä, vaikeutuu erityisesti naisten ja tyttöjen asema. Naiset ja tytöt ovat useimmiten vastuussa puiden hankinnasta ja metsien tuhoutuminen sekä polttopuiden nopea häviäminen aiheuttaa monia haasteita. Pitkät puunhakumatkat vievät aikaa muilta töiltä ja lapsilta sekä altistavat seksuaaliselle väkivallalle. Konfliktien syntymistä voidaan ehkäistä tarjoamalla pakolaisleirien asukkaiden lisäksi koulutusta myös paikalliselle yhteisölle. Ammatillisella ja aikuiskoulutuksella voidaan lisätä selviytymistä tilanteessa, jossa ympäristössä ja maankäytössä on tapahtunut muutoksia, ja toimeentulon hankkiminen on vaikeutunut perinteisillä ammateilla. (Hietaranta 2016, 48, 51-5, 55.)

Elinolosuhteiden vaikeutuminen, köyhyys ja kilpailu hupenevista resursseista ajavat ihmisiä ja kokonaisia yhteisöjä ahdinkoon. Ilmastonmuutoksen kielteiset seuraukset lisäävät maailmanlaajuisesti naisten ja tyttöjen kokeman väkivallan riskiä ja yleisyyttä. Toimeentulovaikeudet voivat ajaa yksilöt ja yhteisöt turvautumaan ihmiskauppaan, lapsiavioliittoihin ja

tyttöjenkoulunkäynnin keskeyttämiseen. Pidentyneet veden ja puun hakumatkat lisäävät naisten ja tyttöjen seksuaalisen väkivallan vaaraa. (UN 2022; IUCN 2020, 9.)

On ymmärrettävää, että kehittyvissä maissa keskitytään usein kamppailemaan äärimmäistä köyhyyttä vastaan ja esimerkiksi puhtaan veden saavuttamiseen. Etenevän ilmastonmuutoksen seuraukset ovat kuitenkin niin vakavat, että ilmastotoimiin on panostettava kaikkialla maailmassa. Tämän vuoksi on tärkeää, että ilmastotoimien vaikutus ihmisoikeuksien toteutumiseen on osoitettava. Ilmastotoimet synnyttävät uusia työpaikkoja, lisäävät turvallisuutta ja houkuttelevat investointeja maahan, joka puolestaan vähentää inhimillistä kärsimystä ja ihmisten pakkomuuttoa pois omalta asuinseudultaan. (Keronen & Pantzar 2021, 31.)

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät siis kiistattoman selkeästi eri puolilla maailmaa ja aiheuttavat haasteita sään ääri-ilmiöiden kanssa kamppaileville ihmisille. Tämä voi johtaa muun muassa siihen, että yhä suuremmat joukot ihmisiä joutuvat hakeutumaan uusille asuinpaikoille. Yhteiskunnallisella tasolla se tarkoittaisi yhä lisääntyvää ilmastopakolaisuutta tulevaisuudessa. (Sjöstedt 2018.)

Osalla maapallomme ihmisistä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin yrittää sopeutua ilmastomuutoksen seurauksiin. Ilmastonmuutosta ja luontokatoa hillitsevien toimien ohella on panostettava myös sopeutumiskyvyn vahvistamiseen. Sopeutumiskyvyn vahvistaminen kehittyvissä maissa ilmastomuutoksen seurauksiin vähentää riskiä konflikteille ja siten myös pakkomuuttoa (Abel, Grotrager, Cuaresma & Muttarak 2019, 246).

Ympäristömuutoksiin sopeutumisen yhteydessä puhutaan usein resilienssistä. Resilienssillä tarkoitetaan kykyä selvitä vastoinkäymisistä hajoamatta. Resilienssin merkitys korostuu usein erityisesti haastavissa tilanteissa, jolloin hyvinvointi on uhattuna ja tarvitaan sisäisiä, usein tiedostamattomiakin voimavaroja tilanteesta selviämiseen. (Koirikivi & Benjamin 2020.) Resilienssiä voidaan kehittää ja vahvistaa läpi ihmisen elämän. Tutkimuksissa on todettu resilienssin muodostuvan sekä sisäisistä että ulkoisista voimavaroista. Sisäisillä voimavaroilla tarkoitetaan ihmisen geneettisiä taipumuksia ja ulkoisilla puolestaan ympäristöstä tulevia resursseja, kuten esim. perhe ja sosiaaliset suhteet. Sisäiset ja ulkoiset resurssit ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tutkimusten mukaan yksi keskeinen tekijä onkin, miten ympäristötekijät ja luontaiset tekijät tukevat toisiaan. Ihminen voi selvitä vaikeuksista yksinkertaisesti selviämisen kautta, mutta resilienssiä voidaan myös vahvistaa ennakoivasti tukemalla niitä henkilön voimavaroja, jotka auttavat selviämään haasteellisista tilanteista. (Koirikivi & Benjamin 2020.)

7 Suomen Pakolaisapu kehittämissympäristönä

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin, yli 50-vuotias, yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, joka on erikoistunut pakolais- ja siirtolaisuuskysymyksiin. Suomen Pakolaisapu tekee kotoutumista edistävää työtä Suomessa sekä kehitysyhteistyötä ja humanitaarista työtä ulkomailla. Tällä hetkellä ulkomaan toimintamaat ovat Uganda, Myanmar ja Etiopia. Suomen Pakolaisapu toimii myös YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n viestinnällisenä kumppanina Suomessa. (Suomen Pakolaisapu 2021b).

Pakolaisavussa työskenteli vuoden 2021 lopussa 193 henkilöä, joista 154 työskenteli ulkomaan maatoimistoissa ja 39 Suomessa. Ulkomaan maatoimistoissa kaikki työntekijät maajohtajia lukuun ottamatta olivat paikalta palkattuja. Pakolaisavun työn rahoittajia ovat esimerkiksi Ulkoministeriö, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STEA, YK:n väestörahoituskeskus (UNFPA) EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF ja World Food Programme. (Suomen Pakolaisapu 2022a, 26.)

Kansainväliset kansalaisjärjestöt, kuten Suomen Pakolaisapu, tukevat työllään kestävän kehityksen tavoitteita ja ihmisoikeuksia ympäri maailmaa, myös haurailta ja hankalasti tavoitettavilla alueilla. Kansalaisjärjestöjen toiminta perustuu erityisasiantuntijuuteen ja monipuoliseen kokemukseen vaihtelevissa toimintaympäristöistä. Järjestöt toimivat joustavasti ja kykenevät reagoimaan nopeastikin muuttuviin olosuhteisiin ja sopeuttamaan toimintaansa. (Ulkoministeriö 2022, 78.)

Suomen Pakolaisapu toimii erilaisissa toimintaympäristöissä. Seuraavissa kappaleissa kuvataan lyhyesti kehitysyhteistyön ja humanitaarisen työn piirteitä sekä Suomen Pakolaisavun erilaisia toimintaympäristöjä.

7.1 Työ Suomessa ja ulkomailla

Suomen Pakolaisavun kotimaan työn keskiössä on asiantuntijatuon sekä kotoutumista tukevien palvelujen tarjoaminen kotoutujille ja viranomaisille sekä järjestöille (Suomen Pakolaisapu 2022a). Työtä tehdään monin eri tavoin, muun muassa vertaistoiminnan, vapaaehtoistoiminnan ja yhteiskuntaorientaatiokoulutuksen avulla.

Pakolaisavun ulkomaan työssä keskiössä on aikuiskoulutus. Lisäksi Myanmarissa tuetaan nuorten toimijuutta, paikallisia järjestöjä sekä tuetaan seksuaalisen väkivallan vastaista työtä mukaan lukien seksuaalisen väkivallan uhrien tukemisen. Kaikessa työssä sitoudutaan tukemaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä (Suomen Pakolaisapu 2021d).

Suomen Pakolaisapu on toiminut Ugandassa jo vuodesta 1997 alkaen tarjoten aikuiskoulutusta 12 pakolaisasutusalueella sekä pääkaupunki Kampalassa. Pakolaisapu on toiminut myös vuodesta 1998 lähtien YK:n Pakolaisjärjestö UNCHR:n operationaalisenä kumppanina ja sillä on

toimintasopimus Ugandan Pakolaisasioista vastaavan hallintoelimen kanssa. Uganda on maailman neljänneksi suurin pakolaisen vastaanottajamaa pakolaismäärän ollessa vuonna 2021 jo 1,45 miljoonaa. (Suomen Pakolaisapu 2021e.)

Pakolaisapu tukee pakolaisia ja vastaanottavia yhteisöjä ensisijaisesti koulutuksen avulla. Yhteisöt saavat tietoa esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja ilmastokestävästä viljelykeinoista, uuden toimeentulokeinin sekä kokemusta konkreettisista ilmastoteoista, kuten esimerkiksi puiden istuttaminen. Pakolaisavun koulutukset jakautuvat Ugandassa toiminnallisen lukutaidon ja toimeentuloon liittyvään koulutukseen. Toiminnallisen lukutaidon kurseja järjestetään pakolaisten omalla äidinkielellä sekä englannin kielellä valtaosan osallistujista ollessa naisia. Koulutuksen yhteydessä käsitellään monia arkielämään liittyviä teemoja kuten esimerkiksi ravitsemusta, sanitaatiota ja ympäristöä. Toimeentuloon liittyviä koulutuksia toteutetaan laskutaito, - säästöryhmä- ja pienyrittäjyyskoulutusten, osallistujien tulonhankintatoimien tukemisella, mentoroinnilla ja valvomisella sekä yhteisöjen sisäisten säästö- ja lainaryhmien tukemisella. Kohderyhmänä ovat erityisesti perheen toimeentulosta vastaavat naiset. (Suomen Pakolaisapu 2021e.)

Myanmarissa Suomen Pakolaisapu aloitti työn vuonna 2015. Tätä ennen toimintaa oli Myanmarin naapurimaassa Thaimaassa pakolaisleireillä, jonka asukkaat olivat pääasiassa Myanmarista. Myanmarissa erityisesti etnisten vähemmistöjen koulutustaso on alhainen ja työttömyys on yleistä. Myös demokratiakehitys on keskeneräistä. Lähes puolet väestöstä on alle 27-vuotiaita. Panostamalla nuorten koulutukseen voidaan edistää siirtymistä kohti demokratiaa ja tukeaan rauhanomaista kehitystä. Pakolaisavun työssä Myanmarissa järjestetään nuorille lyhytkurseja, jotka auttavat nuoria työllistymään ja saavuttamaan työelämässä vaadittavat taidot. Lyhytkurseja tarjotaan sekä miehille että naisille, mutta erityinen painopiste on heikommassa asemassa olevien naisten tukeminen. Paikallisten järjestöjen toimintamahdollisuuksia vahvistetaan mentoroinnin, koulutusten ja rahoitusten avulla. Nuorten toimijuutta tuetaan esimerkiksi johtajuuteen, konfliktinratkaisuun ja ihmisoikeuksiin keskittyvien kurssien avulla. Nämä kurssit on suunnattu erityisesti konfliktialueilla asuville nuorille. Pakolaisapu työskentelee myös kumppanijärjestönsä kanssa naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja uhrien tukemiseksi. (Suomen Pakolaisapu 2021d.)

Etiopiassa Suomen Pakolaisapu on toiminut vuodesta 2020 alkaen, jolloin Ulkoministeriön myöntämän humanitaarisen rahoituksen avulla käynnistettiin Gambellassa aikuiskoulutus-hanke Etelä-Sudanin pakolaisille ja vastaanottavien yhteisöjen jäsenille. Etiopia on yksi maailman köyhimmistä valtioista ja sen siellä elävien pakolaisten määrä yksi Afrikan suurimmista. Naapurimaista paenneiden lisäksi Etiopiassa on valtava määrä äärimmäisten ilmasto-olosuhteiden ja konfliktien seurauksena maan sisällä kotinsa jättäneitä. 99 % pakolaisista asuu joko pakolaisleireillä tai paikallisasutusalueilla. Pakolaisavun hankkeella pyritään parantamaan pakolaisten resilienssiä järjestämällä toiminnallisen lukutaidon koulutusta haavoittuvimmassa ase-

massa oleville pakolaisille tähdäten erityisesti naisten ja vammaisten voimaantumiseen (Suomen Pakolaisapu 2021f.)

7.2 Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu

Kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisella toiminnalla tavoitellaan köyhyyden vähentämistä, perusoikeuksien toteutumista sekä kestäväen kehityksen edistämistä maailmanlaajuisesti. Kansainvälisen yhteistyön ja Suomen toiminnan kehityspoliittiset perusteet ovat Pariisin ilmastopoliittisessa ja YK:n kestäväen kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:ssa. Kehitysyhteistyö on käytännön toimintaa kehityspoliittian toteuttamiseksi. YK:n asettama tavoite siitä, että kehitysyhteistyöhön tulisi käyttää 0,7 % bruttokansantulosta ohjaa myös Suomen tavoitetta. (Ulkoministeriö 2021b.)

Pitkäjänteisellä kehitysyhteistyöllä voidaan vaikuttaa myönteisesti yhteiskuntien kehitykseen ja ihmisten elämään. Yksityisten yritysten ohella kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli kehityspoliittian toteuttamisessa. Painopisteet Suomen kehityspoliitikassa ovat naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, kehitysmaiden talouden perustan vahvistaminen ja työpaikkojen luominen, koulutus, toimivat yhteiskunnat ja demokratia sekä ilmastonmuutos ja luonnonvarat. Maantieteellinen painopiste on Afrikka. (Ulkoministeriö 2021b.)

Humanitaarinen apu on itsenäinen osa kehityspoliittikkaa ja sitä annetaan tarpeen mukaan erilaisissa kriisitilanteissa, kuten luonnonkatastrofien, aseellisten konfliktien tai muiden kriisien yhteydessä ensisijaisena tarkoituksena auttaa ihmisiä selviytymään kriisitilanteessa. Suomen antaman humanitaarisen avun periaatteena on avun antaminen sinne, missä sitä tarvitaan, syrjimättömyys, riskien vähentäminen ja vahinkojen rajoittaminen eli do no harm-periaate. (Ulkoministeriö 2019, 12,20.)

Kolmoisneksus- lähestymistapa eli kehitysyhteistyön, humanitaarisen työn ja rauhantyön toimijoiden keskinäisen yhteistyön ja täydentävyyden vahvistaminen on välttämätöntä, jotta haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä pystytään tukemaan, yhteisöjen resilienssiä vahvistamaan sekä konflikteja ja kriisejä ehkäisemään parhaalla mahdollisella tavalla. Erityisen tärkeää tämä on haurailta ja konfliktiherkillä alueilla. Ilmastonmuutoksen ja ympäristön tilan heikkeneminen vaikuttaa konfliktien juurisyihin ja moninkertaistaa uhat. Ilmastonmuutokseen, ympäristön suojelemiseen sekä luonnonvarojen vastuulliseen käyttöön onkin panostettava ja ympäristökysymykset yhdistettävä osaksi kehitysyhteistyötä, humanitaarista työtä ja rauhantyötä. Muussa tapauksessa kehityksen ja rauhan edellytykset voivat pitkällä tähtäimellä vaarantua. (Ulkoministeriö 2022, 3, 17.)

Tarve humanitaariselle avulle on maailmassa valtava, eikä UNHCR:n (2022b) mukaan apu tällä hetkellä tavoita kuin osan sitä tarvitsevista. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat sään ääri-ilmiöt ja niihin liittyvät katastrofit sekä useat pitkittyneet konfliktit aiheuttavat lisääntyvää tarvetta humanitaarisille operaatioille ja pelastuspalvelutoimille. Vuonna 2020 kotiseudultaan

siirtymään joutuneita henkilöitä oli yli 60 miljoonaa, joka on enemmän kuin koskaan aiemmin. Euroopan Unioni on maailman johtava humanitaarisen avun antaja. Osa rahoituksesta tulee jäsenvaltioilta, mutta suuri osa myös unionin yhteisestä talousarviosta. EU:n humanitaarisen avun operaatioista ja pelastuspalvelusta vastaa ECHO (The EU Civil Protection and Humanitarian Aid Operations department) rahoittamalla avustusoperaatiota ja koordinoimalla jäsenvaltioiden toimia. ECHO ei toteuta humanitaarisia operaatioita itse, vaan toimii rahoittamalla yhteistyökumppaneidensa operaatioita. ECHO:n humanitaarisessa avussa ja pelastuspalveluissa on keskiössä haavoittuvimpien ryhmien asettaminen etusijalle painopisteiden ollessa sukupuolinäkökohtien huomioon ottaminen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen sekä lasten kouluopetuksen tukeminen hätätilanteissa, Rahoituksen ohella ECHO:n tehtävä on varmistaa todellinen tarve operaatiolle, varainhoidon moitteettomuus sekä logistiikan tehokkuus. (Euroopan parlamentti 2020.) Suomen Pakolaisavulla on ECHO:n myöntämä kumppanuusstatus.

Pakolaisleirien vaikutukset ympäröivään ympäristöön on tiedostettu jo 1970-luvulta alkaen. Vaikutukset voivat olla kielteisiä tai myönteisiä ja niiden laajuuteen vaikuttavat monet seikat, kuten esimerkiksi leirin koko ja sijainti, toimintaikä sekä se miten hallinta ja toiminta on järjestetty. Usein pakolaisleirit ovat suuria ja sijaitsevat ympäristöllisesti herkillä alueilla, joissa toimeentulon hankkiminen on vaikeaa. Kilpailu samoista niukoista resursseista paikallisväestön kanssa saa aikaan luonnonvarojen ylikulutusta ja väärinkäyttöä. Myös konfliktien vaara pakolaisleirien asukkaiden ja lähellä asuvan väestön välillä kasvaa. Maaperän kuluminen, metsien hävittäminen ja ympäristön rappeutuminen vaikuttavat sekä pakolaisten että ympäröivän väestön elämänlaatuun. Lisäksi pakolaisleireillä syntyvän jätteen määrä ja leviäminen ympäristöön vaarantaa alueen ekosysteemin ja lisää terveystorjuntaa. (Hietaranta 2016 41, 43, 50-53.)

8 Opinnäytetyön kehittämisasetelma

8.1 Tavoite ja kehittämiskysymykset

Tämä opinnäytetyö on työelämälähtöinen, tutkimuksellinen kehittämishanke. Kehittämishanke perustuu Suomen Pakolaisavun tarpeeseen kehittää organisaation ympäristövastuullista toimintaa ohjaavat ympäristölinjaukset. Ympäristövastuullisuus korostuu tulevaisuudessa yhä enemmän kansainvälistä avustustyötä tekeville organisaatioille myönnetyn rahoituksen kriteerinä, joten lähtökohta Pakolaisavun ympäristöohjelman kehittämiseksi oli vahvasti tarveperustainen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia Suomen Pakolaisavulle koko organisaation toimintaa ohjaava ympäristöohjelma. Ympäristöohjelman tarkoituksena on määrittää kehys Pakolaisavun kohdemaissa laadittaville ympäristöohjeille. Prosessin tavoitteena on kehittää ja edistää Pa-

kolaisavun ympäristövastuullisuutta sekä Suomessa että ulkomaan toimintaympäristöissä. Ympäristöohjelma julkaistaan aluksi suomen kielellä, mutta tullaan kääntämään myös englannin kielelle.

Ilmastonmuutos vaikuttaa erityisesti jo valmiiksi haurailta alueilla asuviin, haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin. Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli tutkia miten ympäristövastuu toteutuu Suomen Pakolaisavun työssä tällä hetkellä, miten toimintaympäristöjen moninaisuus vaikuttaa ympäristöohjelman sisältöön sekä millaisia sosiaalisia vaikutuksia ympäristövastuullisella toiminnalla on sosiaaliseen hyvinvointiin Suomen Pakolaisavun ulkomaan kohdemaissa.

Kehittämiskysymykset olivat:

1. Miten ympäristövastuu toteutuu Suomen Pakolaisavussa tällä hetkellä?
2. Millaisia asioita tulee huomioida ympäristöohjelman kehittämisessä Suomen Pakolaisavun kaikki toimintaympäristöt kattavaksi?
3. Millaisia sosiaalisia vaikutuksia ympäristövastuullisella työllä arvioidaan olevan Suomen Pakolaisavun ulkomaan työn kohderyhmän hyvinvointiin?

8.2 Menetelmälliset valinnat ja aineiston keruu

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tarve oli työelämälähtöinen. Tutkimusote on laadullinen ja aineistonkeruumenetelmäksi on valittu puolistrukturoitu teemahaastattelu.

Kehittämistyö ja tutkimus muodostavat yhdessä kehittämistutkimuksen, jonka taustalla vaikuttavat valittu teoria tai teoriat. Tieteellisen tutkimuksen kehittämistyöstä tekee tieteellisten menetelmien käyttö, uuden tiedon tuottaminen ja tutkimuksen dokumentointi. (Kananen 2012, 19-21.) Vilkan (2021, 31) mukaan tieteellisen tutkimuksen ja työelämän tarpeet eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan pikemminkin tukevat toisiaan. Tieteellisen tutkimuksen tuottama uusi tieto voi olla myös kuvausta siitä, miten aiempaa tietoa pystytään käyttämään uudessa käyttötarkoituksessa tai yhdistämään uusilla tavoilla. Tämä on etenkin työelämässä erittäin hyödyllistä. (Vilka 2021, 33.)

Laadullinen tutkimus kuvaa sitä, millainen tai mitä tutkittava ilmiö on tutkimukseen osallistujien mielestä (Kylmä & Juvakka 2014, 59). Kysymyksiä, joihin haastateltava voi vastata kyllä tai ei, tulisi välttää ja sen sijaan pyrkiä kysymään sellaisia kysymyksiä, joihin haastateltava joutuu kuvailemaan käsityksiään tai kokemuksiaan. Usein kysymykset voidaan aloittaa esimerkiksi sanoilla, miksi, miten, millainen tai mitä. (Vilka 2021, 128.) Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tarkoituksena on ennemminkin ymmärtää ja/tai kuvaamaan jotain ilmiötä tai toimintaa tai antaa mielekäs teoria kuvattavalle ilmiölle. Aineiston koko on useimmiten pienempi verrattuna määrälliseen tutkimukseen aineiston laadun korostuksessa. Tutkimukseen osallistujat olisikin syytä valita sen perusteella, että heillä voi olettaa

olevan tietoa tai kokemusta tutkimuksen aihepiiristä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Kananen (2012,100) mainitsee haastateltavien valintaperustaneena lisäksi sen, kuinka suuresti tutkittava ilmiö heitä koskettaa, todeten kuitenkin myös samalla, ettei tämän määrittely ole aina ongelmatonta.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön painopiste on nimenomaan tutkittavan ilmiön ymmärtämisessä sekä kokemusperäisessä tulkinassa. Tietoa kerättiin haastattelemalla Suomen Pakolaisavun kahdeksaa työntekijää sekä Suomesta että ulkomaiden maatoimistoista. Haastateltavista kolme työskenteli ulkomaantyön parissa, kolme työskenteli kotimaan työn parissa ja kaksi haastateltavaa sekä kotimaan että ulkomaan työn parissa. Tiedonkeruun osallistujat pyrittiin valitsemaan sekä tietoperustan että monipuolisen kokemuksen perusteella. Kaikilla tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistujilla oli ympäristöteemaan liittyvää ymmärrystä ja kiinnostusta, osalla myös pitkä kokemus kansainvälisestä kehitysteistyöstä. Valintaperustaneena käytettiin myös Kylmän ja Juvakan (2014, 80) mainitsemia halua ja kykyä keskustella tutkimusteemoista haastattelutilanteessa.

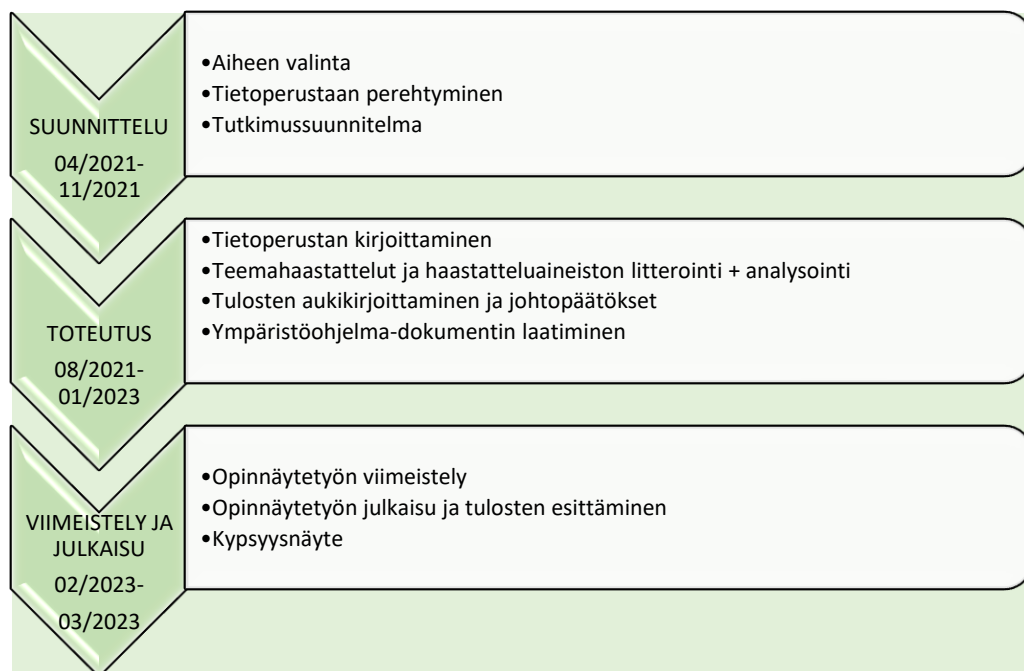
Haastattelumenetelmänä kehittämistyössä oli teemahaastattelu. Haastatteluissa oli käytössä haastattelupohja, joka oli toimitettu haastateltaville etukäteen. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina. Kaikki haastattelut yhtä lukuun ottamatta nauhoitettiin. Yhden haastattelun aikana tehtiin ainoastaan muistiinpanoja nauhoitukseen liittyvien teknisten haasteiden vuoksi. Haastattelun alussa haastateltavilta varmistettiin aiemmin pyydetyn kirjallisen suostumuksen lisäksi vielä suullinen lupa nauhoitukseen ja kerrottiin, että anonymiteetista huolehditaan koko opinnäytetyön prosessin aikana. Koko opinnäytetyön prosessin ajan haastatteluaineisto säilytettiin tekijän tietokoneella siten, ettei kenelläkään muulla ollut mahdollisuutta nähdä tietoja.

Kanasen (2012, 100) mukaan yksilöhaastattelu tuottaa yksilöllisempää ja luotettavampaa tietoa kuin ryhmähaastattelu, jossa mukana on aina ryhmän haastattelutilanteeseen tuoma vaikutus. Hirsjärven ja Hurmeen (2004, 48) mukaan teemahaastattelu on lähempänä puolistrukturoitua kuin strukturoitua haastattelua, sillä valitut teemat ovat kaikille samat ilman tarkkaa kysymysten muotoa tai järjestystä. Teemahaastattelussa olennaista on löytää ne aiheet tai teemat, jotka tuottavat mahdollisimman paljon tietoa tutkimuskysymyksiin, sen sijaan teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä. (Vilka 2021, 124.) Tuomi ja Sarajärvi (2008, 85) kuvaavat haastattelun etuna olevan joustavuuden. Haastattelussa voidaan haastateltavan kanssa keskustella, toistaa tai oikaista kysymyksiä tai oikaista väärinkäsityksiä. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelussa voidaan edetä valittujen teemojen mukaan melko vapaasti ja antaa tilaa haastateltavien tulkinnoille ja antamille merkityksille asioista. Teemahaastattelussa myös vuorovaikutuksessa syntyvät merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.) Vilkan (2021, 131) mukaan teemahaastatteluissa mennään turhan usein suoraan tutkittavaan asiaan sen sijaan että kerättäisiin myös taustatietoja tutkittavasta.

Taustatiedot auttaisivat kuitenkin ymmärtämään mihin haastateltavan kokemusmaailma tutkimusaiheesta perustuu. Tässä kehittämistyössä teemahaastattelun alussa käytiin lyhyesti läpi myös haastateltavan henkilön kokemus ympäristöasioista sekä kehittyvissä maissa työskentelystä. Kysymykset olivat avoimia, joka mahdollisti haastattelussa keskustelun kaavamaisen vastausten sijaan.

8.3 Eteneminen käytännössä

Opinnäytetyön eteneminen on kuvattu alla olevan kuvion avulla. Aiheen valinta tapahtui keväällä 2021 ja aiheeseen perehtyminen aloitettiin saman vuoden alkukesästä. Eteneminen tapahtui alla olevan kuvion havainnollistaman aikataulun mukaan.

Kuvio 4: Opinnäytetyön eteneminen

8.4 Aineiston analyysi

Vilkan (2021, 137-138) mukaan haastattelujen jälkeen nauhoitettu teksti litteroidaan eli muutetaan tekstimuotoon järjestelmällisen läpikäynnin helpottamiseksi. Litterointi voidaan tehdä osittain tai kokonaan, riippuen tutkimuksen tavoitteesta. Olennaista on kuitenkin, että haastateltavien puhetta ei litteroinnissa muokata. Tässä opinnäytetyössä haastattelut litteroitiin kokonaan. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 54 sivua.

Litteroinnin jälkeen sisältö analysoitiin teemoittelulla. Teemoittelu tarkoittaa haastatteluaineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan, haastattelussa esiin tulleiden vastausten sisällön painottuessa vastausluokkien lukumäärien sijasta. Aineisto ryhmitellään aluksi alustavasti ja sen jälkeen aletaan etsiä varsinaisia teemoja. (Tuomi & Sarajärvi

2018, 105-107.) Hirsjärven ja Hurmeen (2004, 173) mukaan teemoittelussa tarkastellaan analysoinnin yhteydessä usean haastateltavan aineistosta esiin nousevia yhteisiä piirteitä, jotka voivat pohjautua haastatteluun valittuihin teemoihin tai olla kokonaan uusia haastatteluista nousevia teemoja. Hirsjärvi ja Hurme (2004, 173) lisäävät, että se mitkä teemat nousevat esiin haastatteluista, pohjautuvat lopulta aina tutkijan tulkintoihin. Tässä kehittämistutkimuksessa tulkinnat tehtiin sekä haastateltavien painotusten tulkintojen että opinnäytetyöntekijän teoreettisen tietämyksen pohjalta.

Haastatteluaineiston analysointi tehtiin käymällä aineisto läpi useampaan kertaan, jonka jälkeen aineisto jäseneltiin, ryhmiteltiin ja pilkottiin pienempiin osiin. Tämän jälkeen aineisto taulukoitiin etsien esiin nousevia yhteisiä tekijöitä. Analyysissa noudatettiin osin valmiita teemoja hyödyntäen aiheesta olemassa olevaa teoretietoa, mutta löydettiin myös uusia teemoja, jotka hyödyttävät ympäristöohjelman jatkotyöstössä. Valittujen teemojen soveltuvuutta arvioitiin useampaan kertaan analysointivaiheessa. Valitut teemat syntyivät aineistoa lukemalla, tietoja jäsentämällä sekä pohtimalla ja pyrkimyksellä ymmärtää haastattelujen sisältö syvällisesti. Teemojen valintaan vaikutti myös haastattelijan teoreettinen taustatieto ja tulkinta haastateltavien painotuksista. Monet teemoista toistuivat ja nousivat selkeästi esiin haastatteluissa.

Aineiston teemoittelua on havainnollistettu alla esimerkkilauseilla:

Haastattelija: Miten ympäristövastuullisuus tällä hetkellä näkyy Suomen Pakolaisavun toimintavoimissa?

Haastateltava: *Jos sitä ajatellaan miten me huomioidaan se meidän eri toiminnoissa niin sillä tavallahan se eroaa hyvin paljonkin kotimaassa toiminnassa on hyvin erityyppisiä vaikka ulkomailla on, että jos mä ajattelen että ulkomailla mitä meillä on historiassa ollut tällaisia ympäristövastuullisuuteen liittyviä hankkeita, niin on vaikka semmoinen ekohellan lanseeraus niin sehän on ihan eri asia tavallaan mitä Suomessa sitten voidaan yhteiskuntaorientaation puitteissa tehdä koulutetaan kierrätyksestä ja muusta.*

Teema: *Ympäristövastuullisuus kotimaan ja ulkomaan työssä.*

Haastateltava: *sitä (ympäristövastuullisuutta) ei oikeastaan ole huomioitu juuri ollenkaan, että se ei ole ollut meidän työn suunnittelussa vahvasti läsnä ja mä sanoisin asteikolla yksi 10 niin ehkä se on siellä kakkosen kohdalla, että se ei ole ollut semmoinen asia mitä on kovin vahvasti kotimaan toimintojen suunnittelussa mietitty.*

Teema: *Ympäristövastuullisuus kotimaan ja ulkomaan työssä.*

Kuvio 5: Teemoittelun havainnollistaminen

Aineiston analyysi oli teoriaohjaavaa. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempi tieto vaikuttaa, mutta ei ohjaa suoraan analyysia. Teoriatieto toimii ennemminkin apuna analyysissa. Se, missä vaiheessa teoria otetaan mukaan ohjaamaan päättelyä, on tutkijan itsensä

päätettävissä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109, 113.) Tämän opinnäytetyön analysointiin vaikuttivat sekä haastatteluaineisto että teoria. Teoriatiedon merkitys korostui erityisesti jatkotyössä, kun tulkintojen syvempiä merkityksiä tarkasteltiin.

8.5 Ympäristöohjelman kehittäminen

Ympäristöohjelman suunnittelutyö alkoi haastattelujen alustavan analysoinnin jälkeen. Ympäristöohjelmaa luonnosteltiin aluksi otsikkotasolla, jonka jälkeen alettiin muotoilemaan sisältöä. Sisällön hahmottelussa käytettiin apuna haastatteluaineiston lisäksi aiheesta olemassa olevaa teoria- ja tutkimustietoa. Lisäksi käytiin läpi useiden kansainvälisten pakolaisjärjestöjen verkkosivuilta löytyvää ilmastonmuutos- ja ympäristöaiheista materiaalia.

Ensimmäinen versio ympäristöohjelmasta lähetettiin Pakolaisavun ulkomaan toiminnan vastuukäyttäjille arvioitavaksi ja kommentoitavaksi. Kommenttien perusteella dokumenttia muokattiin hieman tiiviimmäksi ja selkeämmäksi. Tämän jälkeen osa haastatteluun osallistuneista henkilöistä kutsuttiin virtuaalisesti toteutettuun työpajaan ympäristöohjelman jatkotyöstöön. Työpajaan osallistui henkilöstöä sekä Suomen että ulkomaan toimintoista. Työpajassa käytiin sekä ohjelman sisältöä että ilmaisujen muotoilua tarkasti läpi. Keskustelua työpajaan osallistuneiden kesken herätti muun muassa joidenkin kirjattujen linjausten tiukasti velvoittava muotoilu. Jotta organisaation toimintaympäristöjen monimuotoisuutta huomioitaisiin ympäristöohjelmassa riittävästi ja ohjelman mukainen ympäristövastuu olisi kaikissa toimintamaissa toteutettavissa, ohjelmaa muokattiin edelleen lisäämällä lieventäviä ilmauksia kuten esimerkiksi ”mahdollisuuksien mukaan” useaan eri kohtaan. Tavoitteena oli laatia riittävän kunnianhimoinen, mutta kuitenkin realistinen kehys Pakolaisavun ympäristövastuulliselle työlle.

Työpajan jälkeen ympäristöohjelma viimeisteltiin Pakolaisavun hallituksen hyväksyntää ja julkaisua varten. Ympäristöohjelmaa ei julkaistu osana opinnäytetyötä, sillä hallituksen käsittely ajoittui opinnäytetyön julkaisun jälkeiseen aikaan.

9 Tulokset

9.1 Ympäristövastuullisuuden nykytila Suomen Pakolaisavussa

Kehittämistyön ensimmäinen teema käsitteli ympäristövastuullisen työn nykytilaa Suomen Pakolaisavussa. Tulosten mukaan Suomen Pakolaisavun ulkomaan työssä ympäristövastuullisuus toteutuu tällä hetkellä paremmin kuin Suomen työssä. Organisaatiossa ymmärretään ympäristönsuojelun merkitys ja järjestöjen roolia pidetään merkityksellisenä ympäristövastuullisen toiminnan edistäjänä. Organisaatiolta puuttuu vielä yhtenäiset ympäristöohjeistukset, jotka ohjaisivat henkilöstöä ja ohjelmatyön suunnittelua ympäristön ja ilmastonmuutoksen huomioiviin toimiin. Organisaation voimavarana nähtiin valveutunut henkilöstö. Henkilöstön keskuu-

nessa koettiin olevan vahvana ympäristötietoisuus ja monien huomioivan ympäristöä ilman ohjeistuksiakin.

9.1.1 Ympäristövastuullisuuden ilmeneminen Suomen ja ulkomaan työssä

Tuloksista ilmeni, että Pakolaisavun ulkomaan työssä ympäristövastuullisuus toteutuu tällä hetkellä monin erin tavoin. Haastateltavat kertoivat useita esimerkkejä siitä, miten ilmastonmuutos ja ympäristö on huomioitu toiminnassa. Esimerkkejä kerrottiin sekä hallinnon että ohjelmatyön puolelta.

Me yritetään myös kierrättää papereita. Jos on sitten, joita pystyy käyttämään sitä toista puolta, niin käytetään myös, että esimerkiksi tuolla kirjanpidossa kuitit pitää asetella, niin ne sitten tulee käyttöön, että niitä ei sitten heitetä pois.

Jos me pystytään saamaan joitain palveluja paikallisesti esimerkiksi pako- laisuusalueilla niin sellaista myös sitten suositaan, että ei tuoda kovin kaukaa.

Sitten kun meillä tarvitaan vettä jossain juomavettä jossain palaverissa niin ei annetakaan yksittäistä pientä muovipulloa käteen, vaan siellä on sitten vesikannu ja laseja.

... ja annettu sitten myös siemenpaketteja. Niin että he pystyy sitten viljelemään. Nyt jotkut tekee sen ryhmänä siinä alussa ja sitten jakaa kun ne on kasvaneet ne taimet vähän isommiksi, niin jakaa sitten perheiden kesken tai jotkut sitten aloittaa suoraan perhetasolla. Se tietysti liittyy enemmän ruoantuotantoon, mutta onhan sillä tietysti myös ympäristövaikutusta, että siinä sitten yritetään pienellä alalla tuottaa mahdollisimman paljon satoa ja sitten suositaan semmoisia lajeja, jotka ei nyt hirveästi vettä kuluta.

Suomen osalta ympäristövastuullisten toimien esimerkkejä tuli esiin niukemmin. Haastateltavat mainitsivat lähinnä hiilijalanjäljen pienentämiseen tähtäviä toimenpiteitä, ohjelmatyötä koskevia toimia ei noussut esiin. Osa haasteltavista koki kuitenkin, että Pakolaisavun kotimaankin toiminnassa ympäristöä oli huomioitu.

...meillä on aika paljon jo, mitä huomioidaan työssä, juuri tää, että meillä on sähköiset järjestelmät ja meillä on myös kyllä ihan selkeästi olemassa se tavoite siihen, että ei mennä esim. lentäen, jos on kotimaan matkoja, niin mennään sitten mieluummin vaikka junalla.

Ympäristövastuullisen toiminnan koettiin Suomen työssä olevan paljolti kiinni työntekijän omasta kiinnostuksesta ja motivaatiosta yhteisten ohjeistusten puuttuessa yksittäisiä ohjeita lukuun ottamatta. Eräs haastateltavista kertoikin tilaavansa kasvispainotteista ruokaa työn puolesta järjestettäviin tilaisuuksiin, vaikkei siihen ole velvoitetta tai selkeää suositusta organisaation puolesta. Ympäristöä huomioivia päätöksiä oli myös tehty oman yksikön sisällä, vaikkei organisaatio tähän velvoittanut.

Jos mä tilaan vaikka ruokailuja koulutuksiin, voi tilata suoraan kasvispainotteista ruokaa.

Meidän yksikön sisällä ainakin päädyttiin jo osittain tekniikan sanelemana, että siirrytään paperittomuuteen kokonaan.

9.1.2 Konkreettiset ohjeistukset ympäristön huomioimiseen työssä

Haastatteluissa nousi esiin konkreettisten toimintaohjeiden puute ilmastonmuutoksen ja ympäristön huomioimiseen työssä. Useampi haastateltava nosti myös esiin toiveen, että organisaatiolla olisi selkeät ja konkreettiset ympäristöohjeet.

Mä en osaa ihan laajemmin talon sisällä sanoa sitten, mutta aika vähän meillä tulee mitään ohjeistuksia tähän liittyen. Ihan tämmöisiä, että älkää jättäkö konetta lepovirrälle viikonlopuksi ja tän tyylistä.

Mistä meille olisi hyötyä on semmoinen konkretia, että sellainen mittaristo tai semmoisia konkreettisia keinoja millä me voidaan millä me voidaan ympäristöasioita ottaa paremmin huomioon.

Sitten se, että miten kunkin henkilöstöstä pitäisi itse vaikuttaa siihen niin siihen selkeät ohjeet. Tulee mieleen joku huoneentaulu keittiössä tai tän tyyppiset asiat, että olisi helppoja ja yksinkertaisia ohjeita, että toimi näin tässä tilanteessa.

9.1.3 Valveutunut henkilöstö voimavarana

Tulosten mukaan Pakolaisavussa ymmärretään hyvin ilmastonmuutoksen ja ympäristön tilan heikkenemisen seuraukset hyvinvoinnille.

...että jos alkaa tulla tämmöisiä ympäristökatastrofeja, niin sehän sitten lisää pakolaisuutta edelleen. Jos lähtee menemään väärään suuntaan niin siinä on isot asiat sitten kyseessä ja todella isot seurannaisvaikutukset. Että se vaikuttaa sitten ihan kaikkeen hyvinvointiin.

Valveutunut henkilöstö mainittiin haastatteluissa voimavarana, jota kannattaisi hyödyntää sekä ympäristöohjeiden suunnittelussa että jalkautusvaiheessa.

...että henkilöstöhän meillä on sitten hyvin jotenkin oikein valveutunutta ja tästä ympäristöteemoista motivoitunut ja suhtautuu kyllä oikein positiivisesti tämmöiseen vastuullisuuden kehittämiseen.

Siellä on monia ihmisiä, jotka vuosikausia toteuttanut näitä omassa asiassaan niin hehän pystyy sieltä antaa sitten semmoisia vinkkejä mitkä asiat otetaan mukaan suunnittelemaan toimenpiteitä mitä vaikka meidän arjessa tehdään.

Meillähän on hyvin valistunut henkilökunta, niin hehän on tavallaan siinä mielessä nyt aarre tässä kohtaa, niin heitähän kannattaa hyödyntää sitten jalkautusvaiheessa.

Kolmannen sektorin rooli koettiin tulosten mukaan tärkeänä. Eräs haastateltavista kuvasi järjestöjen aktiivisuuden kirittäneen myös yrityksiä ympäristövastuullisuudessa.

Siis kyllähän järjestöillä on hirveän tärkeä se tehtävä ja nimenomaan niin kun en usko, että monessakaan korporaatiossa olisi tapahtunut niin isoja muutoksia vastuun ottamisen osalta, jos ei esimerkiksi järjestökenttä olisi ollut niin

aktiivinen. Että ne pienet muutokset mitä on tapahtunut, niin kyllähän se tulee poliittisesta vaikuttamisesta.

Myös Pakolaisavun rooli organisaationa ilmastonmuutoksen hillitsemistoimissa ja ympäristön-suojelussa nähtiin merkityksellisenä.

Kaikista suurin meilläkin vaikutus varmasti näissä kohdemaissa, jos vielä pystytään viemään sitä viestiä ja tekemään oma osuus tässä ympäristövaikutuksessa ja ilmastovaikutuksessa. Koska jos ajattelee näitä maita, missä ilmasto muuttuu, tulee enemmän kuivuutta ja tulee enemmän rankkasateita, niinkun ääri-ilmiöitä enemmän, niin saatais sitä jollain tavalla hidastettua, ei varmaan saada pysäytettyä, mutta hidastettua, jolloin ihmisten elinolosuhteet myös paranisivat, ettei kaikkien tarvitse lähteä joka luonnonmullistuksen aikana pakoon tai maan sisäisenä siirtolaisena tai maan rajojen ulkopuolelle, vaan että löydetään tapoja selviytyä näissä muuttuvissa olosuhteissa.

Yksi haastateltavista nosti esiin ympäristövastuullisuuden olevan myös organisaatioiden menestymisen kannalta tärkeää.

Mä näen, että se on selkeästi meille kaikille sekä tän maapallon, että meidän yksittäisten ihmisten elinehto, että tätä asiaa nyt otetaan agendalle, mutta se on myöskin se sellaisten organisaatioiden, jotka aikoo kysyä aikoo pysyä elinvoimaisina, niin heidän pitää ottaa tämän asian omakseen.

9.2 Ympäristövastuullisen työn sosiaaliset vaikutukset ulkomaan työn kohderyhmään

Ensimmäisessä teemassa käsiteltiin myös ympäristövastuullisen työn sosiaalisia vaikutuksia ulkomaan työn kohderyhmään. Haastattelussa nousi esiin, että ilmastonmuutos ja ympäristön tilan heikkeneminen uhkaavat pakenemaan joutuneiden ja vastaanottavien yhteisöjen hyvinvointia ja selviytymistä monin eri tavoin ulkomaan työssä. Tulosten mukaan ympäristövastuullinen työ vaikuttaa osaltaan pakenemaan joutuneiden ja vastaanottavien yhteisöjen resilienssin kasvamiseen, sukupuolten välisen tasa-arvon parantumiseen sekä konfliktien ja väkivallan ehkäisyyn. Tulokset tukevat hyvin tutkimus- ja teoriatietoa aiheesta.

9.2.1 Resilienssin kasvaminen

Pakolaisavun ulkomaan työtä tehdään haavoittuvassa ympäristössä, jossa ilmastonmuutoksen seuraukset ovat jo nähtävissä muun muassa sään ääri-ilmiöiden lisääntymisenä. Elinolosuhteet vaikeutuvat laajoilla alueilla ilmastonmuutoksen seurauksena ja tämä näkyy myös pakolaisten asutusalueilla. Sekä pakenemaan joutuneet että paikallinen yhteisö on usein köyhää ja avustajajärjestöjen antama ulkopuolinen tuki on yhteisöjen selviämässä merkittävässä asemassa.

Haastateltavat näkivät yhteisöjen resilienssin vahvistamisen tärkeänä keinona selviytyä vallitsevissa olosuhteissa. Resilienssiä kasvattavina toimina nähtiin kaikki Pakolaisavun tarjoama tuki ja koulutus, vaikkei se suoranaisesti liittyisi ympäristöön. Etenkin Ugandassa annettavassa aikuiskoulutuksessa oli kuitenkin ympäristö vahvasti esillä. Esimerkkeinä mainittiin mm. uusien, kestävien viljelykeinojen opettaminen.

Jos mä nyt ajattelen sitä ulkomailla niin yhä enenevässä määrin ilmastonmuutos näkyy jo meidän kohdemaissa vaikka Etiopiassa ja Ugandassa, että ne ihmisethän ikään kuin kokee ne negatiiviset vaikutukset, vaikka he saattaa olla niihin syyttömiä, omassa arjessaan ja nyt joutuvat sopeutumaan niihin... meidän tehtävä on sitten toimia siinä niin että ihmiset pystyy joko sopeutumaan siihen, mahdollisesti kehittää jotain uusia ratkaisuja, että tavallaan tilanne parantuu tai sitten tukea niitä jotka joutuu muuttamaan.

Se haavoittuvuus ja se perusköyhyys tekee siitä myös haavoittuvamman joko kuivuudelle taikka miten toimia ja resilienssi niillä on pienempi, niin sen tähden kaikki mitä me tehdään heidän resilienssin parantamiseksi on myös sitä, että puskuria parannetaan eli vaikka ne ei olisi suoraan ilmastotoimia kaikki millä me annetaan heille lisää työkaluja arkeen, lisää taitoja, lisää koulutusta, vaikka siellä ei se ympäristö sinänsä aina olisi, niin ne kaikki parantaa sitä heidän valmiuttaan sopeutua.

Kyllähän esimerkiksi just maanviljelyyn liittyvät asiat, kun ne on niin konkreettisia uusia toimintatapoja ja joilla pystytään toimimaan kestävämmiin ja tuottavampiin ja siitä seuraa sitten tietenkin sosiaalista ja yleensä ottaen hyvinvointia.

9.2.2 Sukupuolten välisen tasa-arvon parantaminen

Haastatteluissa ilmeni ilmastonmuutoksen seurausten kohdistuvan ulkomaan työssä usein naisten naisiin ja tyttöihin. Naisten aseman parantamisella ja koulutuksella nähtiin olevan suuri merkitys.

Kyllähän siinä on selkeä linkki siihen hyvinvointiin. Ihan taloudellisella tasolla, mutta myös sosiaalisella tasolla. Esimerkiksi miten ilmastonmuutos tai miten siitä puhutaan yleensä ottaen, miten se vaikuttaa enemmän naisiin, koska naiset tosi paljon konkreettisemmin tekee sitä työtä siellä pelloilla ja tuo sitä leipää pöytään useissa kehittyvässä maissa.

Naisten kouluttaminen on se avain maapalloon eli siis se, että tytöt pääsee koulun niin se on sitten se avain siihen, että joku yhteisö lähtee kehittymään positiiviseen suuntaan.

9.2.3 Konfliktien ja väkivallan riskin ehkäiseminen

Haastatteluissa nousi esiin ilmastonmuutoksen seurausten aiheuttama konfliktiriski vastaanottavan väestön ja pakenemaan joutuneiden välillä. Niukkenevat resurssit, kuten polttopuut, aiheuttavat herkästi konflikteja yhteisöjen kesken.

Väkivallan riski koettiin suureksi naisilla, jos nämä joutuvat hakemaan polttopuita välillä kaukaakin.

... se tiedetään niin hyvin mitä se vaikuttaa se polttopuun keruu, että tulee konflikteja vastaanottajayhteisön jäsenten ja pakolaisten välillä. Sitten on näitä nuoria naisia, jotka laitetaan sinne mukaan hakeen polttopuita, ne on erityisen haavoittuvia siellä sitten, kun ne joutuu menee sinne puskiin.

Suosimalla vaihtoehtoisia energiamuotoja voidaan suojella tyttöjä ja naisia seksuaalisen väkivallan riskiltä ja vähentää luonnonvarojen käytöstä johtuvia konflikteja yhteisöjen kesken.

Sitten meillä on joskus esitelty tämmöisiä vaihtoehtoisia energiamuotoja, että on opetettu sekä täällä Kampalassa että joillakin asutusalueilla ryhmiä tekemään kaikesta mahdollisesta paikallisesti ruohojätettä ja lehtiä ja mitä kaikkea ne käyttäkään, niin semmoista massaa, josta sitten puristetaan semmoisia pieniä brikettejä, jotka kuivatetaan ja sitten ne toimii energianlähteenä puuhiilen sijasta. Niin energialähteitä, jota voi polttaa semmoisessa pienessä, pikku-uuneissa, että tällaisia pienimuotoisia on ollut myöskin sitten. Että ihmiset tietää tämmöisiä vaihtoehtoja on. Just tää energiansaantihan on aika iso ongelma tuolla asutusalueella ja puita ei kovin paljon ole ja sitten ne mitä on, niin ne usein hakataan sitten ihan vaan polttokäyttöön ja ne kuluu tosi nopeasti.

9.3 Erilaisten toimintaympäristöjen huomioiminen ympäristöohjeissa

Kolmannessa teemassa käsiteltiin Pakolaisavun erilaisten toimintaympäristöjen vaikutusta ympäristövastuun toteuttamiseen. Useat haastateltavat nostivat esiin toimintaympäristöihin liittyviä haasteita, jotka vaikeuttavat ympäristövastuu kokonaisvaltaista toteuttamista. Haasteet liittyvät pääasiassa erilaisissa toimintaympäristöissä toimimiseen, joka Pakolaisavun toimintaympäristö on maantieteellisesti laaja. Työtä tehdään tällä hetkellä Suomessa, Ugandassa, Myanmarissa ja Etiopiassa. Myös toiminnan luonne eroaa Suomessa ja ulkomailla. Ulkomailla työ on pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä sekä humanitaarista työtä, Suomessa työ keskittyy asiantuntijatukeen ja kotoutumista edistävien palvelujen tarjoamiseen.

Tulosten mukaan Pakolaisavun työn erilaiset toimintaympäristöt aiheuttavat sen, etteivät ympäristöohjeet voi olla täysin samanlaisia kaikissa toimintamaissa, vaan ympäristöohjeissa tulee ottaa huomioon Pakolaisavun toimintaympäristön maantieteellinen laajuus, maiden kulttuuri, asenteet, mahdollisuudet ympäristövastuullisiin toimenpiteisiin sekä erilaiset toimintamuodot.

9.3.1 Maantieteellinen laajuus

Ulkomailla toiminta tapahtuu erityisen haavoittuvassa ympäristössä. Toimintamaissa ilmasto- ja ympäristömuutoksen seuraukset näkyvät jo selkeästi ja pakenemaan joutuneet ihmiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Pakenemaan joutuneiden mielissä ymmärrettävästi oman toimeentulon saaminen ja uuden elämän rakentaminen vierassa maassa korostuvat ympäristöasioiden jäädessä usein toissijaiseksi. Myöskään tietoisuus ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyen ei välttämättä ole korkealla tasolla.

Tietoisuus ympäristöasioista ja mitä voi tehdä ja myös asenteet on aika iso ongelma, että täällä ei ole semmoisia massiivisia koulutuskampanjoita ja tiedotuskampanjoita asian ympäriltä.

Eri maiden lainsäädäntö ja kulttuuri poikkeavat myös toisistaan. Suurten ongelmien kanssa kamppailevien valtioiden prioriteettilistalla ilmastonmuutos tai luontokato eivät välttämättä ole kovin korkealla. Ulkomaan toimintamaissa infrastruktuuri on paikoin heikko, eikä mahdollisuuksia esimerkiksi kierrättämiseen ole samalla lailla kuin Suomessa.

Meillä on lukuisia toimintamaita ja paljon ihmisiä eri puolilla maapalloa ja kulttuurit ja toimintaympäristöt niin kovin erilaisia ja mahdollisuudet esimerkiksi toteuttaa vihreitä hankintoja tai hankkia vihreää sähköä.

... varmasti tämmöinen maantieteellinen laajuus ja tavallaan sitä myötä siten ehkä tietynlainen pirstaleisuus. Jos meillä olisi samanlainen volyymi vaikka vain Suomessa niin se on huomattavasti helpompaa kontrolloida. Sitten ihan mitä sitten tähän liittyviä asioita niin toki kulttuurierot ja lainsäädäntö niin nehan sieltä sitten nousee, sitten varmaan ehkä resursointi on semmoinen tietysti mikä tähän liittyen on haastavaa tän kokoisessa organisaatiossa.

Myös kohdemaan turvallisuustilanne voi vaikuttaa esimerkiksi matkustamiseen. Eräs haastateltava nosti esiin, ettei muu kuin lentomatkustus ole aina mahdollista.

Matkustaminen on kyllä mielenkiintoinen pointti, mutta että en mä näe, että me lakataan lentämästä ihan totaalisesti, koska turvallisuus vie sitten siinä tavallaan sen prioriteettiaseman.

9.3.2 Toiminnan luonteen eroavaisuudet

Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen työ poikkeavat toisistaan kehitysyhteistyön ollessa pitkäjänteisempää tukea kehittyvissä maissa ja humanitaarisen työn kriisiluontoista, nopeaa reagoimista vaativaa avustustyötä. Vastauksissa nousi esiin Suomen Pakolaisavun uusi, tulevaisuudessa kasvava rooli humanitaarisen avun järjestäjänä. Kokemusta hyvistä käytännöistä ei vielä juurikaan ole järjestön sisällä.

Tavallaan ehkä organisaation haaste, kun tulee tavallaan toimintaa, joka ei olisi perinteisesti meidän osaamisalueella.

Ulkomaan toiminnassa riskit toiminnassa nähtiin selkeästi suurempina kuin Suomessa tehtävässä työssä. Humanitaarisen työn lisääntyessä tulevaisuudessa hankinnat korostuvat. Ilmastomuutoksen ja luontokadon huomioimatta jättämisellä voi olla suuria negatiivisia vaikutuksia sekä ympäristöön että ihmisiin.

Kyllä varmaan se perustyön luonne tekee siihen semmoista hajontaa, jos miettään varsinkin perinteistä humanitaarista työtä, että annetaan vaikka ruokaa tai hankitaan muuten merkittäviä hankintoja nopeassa aika-ikkunassa ja nopealla implementaatiolla, kyllähän siinä on aika merkittävä riskit... perinteisesti ehkä se hankinta on nähty nimenomaan, että se on haastavampi kokonaisuus vielä kun kehitysyhteistyössä, jossa ehkä voidaan vähän tavallaan hitaammin toimia ja pikkuisen ottaa enemmän aikaa ja on aikaa ehkä eri tavalla panostaa sitä tämmöisten riskien huomiointiin.

9.3.3 Maakohtaiset ympäristöohjeet

Haastatteluissa tuli selkeästi esiin toive maakohtaisista ympäristöohjeista. Haastateltavat kokivat, ettei kaikissa maissa voida noudattaa täsmälleen samanlaisia ohjeita, vaikka organisaatiolla olisi yhteiset periaatteet ympäristövastuullisuuteen liittyen. Vastajaat esittivät, että Pakolaisavun jokaisessa toimintamaassa pitäisi olla laadittuna juuri kyseisen maan toimintaympäristöön sopiva ympäristöohjeistus.

... jos mä ajattelen, että ulkomailla mitä meillä on historiassa ollut tämmöisiä ympäristövastuullisuuteen liittyviä hankkeita niin on vaikka semmoinen ekohel- lan lanseeraus, niin sehän on ihan eri asia tavallaan mitä Suomessa sit- ten voi- daan yhteiskuntaorientaation puitteissa tehdä. Koulutetaan kierrätyk- sestä ja muusta. Ne eroaa suhteessa niihin toimintaympäristöihin ja niihin toi- mintata- poihin mitä missäkin toimintaympäristössä käytetään....ainahan se pi- tää mennä sen ympäristön mukaan missä ollaan ja mitä tehdään.

Mä sanoisin siihen vaan että se pitää aina katsoa sen toimintaympäristön mu- kaan, sen toiminnan mukaan, mitä tehdään miten siitä ekologinen kestävyys ajetaan sisään. Että ei varmaan ole semmoista one size fits all- tyyppistä rat- kaisua tässä meidän toiminnassa.

No kyllä ensinnäkin kyllä se varmasti tulisi huomioida, että ei voi ihan sa- maan muottiin laittaa, että just kun nää seikat mitä tässä nyt on tullutkin ilmi, että tämmöinen käytännön toimenpiteiden toteuttaminen just esimer- kiksi kierrä- tyksessä, niin on paljon haasteellisempaa täällä kuin mitä se on Suomessa just sen vuoksi, että ne käytännön mahdollisuudet kierrättämiseen usein puuttuu ja sitten se tietoisuus on vähempää. Että varmaan semmoisia maakohtaisia.

9.4 Kehittämissuhteet

Kehittämistyössä haastateltavia pyydettiin pohtimaan kehittämismuutoksia organisaation ym- päristövastuun toteuttamisessa. Useat haastateltavat mainitsivat kokevansa tärkeäksi, että ympäristöteema näkyy vahvemmin integroituneena Suomen Pakolaisavun työssä ja kehittämis- ehdotuksia annettiin runsaasti. Tulosten perusteella selkeimmiksi kehittämiskohteiksi nou- sivat konkreettisen ympäristöohjeistuksen ja soveltuvan mittariston laatiminen, ympäristötee- man huomioiminen kokonaisvaltaisesti Pakolaisavun työssä, yhteistyön lisääminen eri toimin- tojen välillä sekä ympäristöön liittyvän koulutuksen lisääminen vahvemmin aikuisopetukseen.

9.4.1 Konkreettinen ohjeistus ja mittaristo

Haastatteluissa nousi selkeästi esiin tarve konkreettisille, selkeille ohjeille. Monisivuisten ja vaikeaselkoisten politiikkadokumenttien sijaan kaivattiin helppolukuista ja käytännöllistä oh- jeistusta. Myös mittariston tärkeys tavoitteiden toteutumiseen seurantaan ja arviointiin nousi vahvasti esille.

Mistä meille olisi hyötyä, on semmoinen konkretia, että sellainen mittaristo tai semmoisia konkreettisia keinoja millä me voidaan ympäristöasioita ottaa pa- remmin huomioon.

9.4.2 Ympäristön huomioiminen kokonaisvaltaisesti työssä

Haastatteluissa ilmeni, että ympäristövastuullisuus edellyttää ekologisen kestävyuden huomi- oimisista työn jokaisessa vaiheessa. Se miten ympäristö ja ilmastonmuutos huomioidaan ohjel- matyössä, on sisällytettävä kehittämistyöhön jo siinä vaiheessa, kun hanketta aletaan suunnit- telemaan.

Temaattisesti se on sitten sitä, että kun me lähdetään suunnittelemaan vaikka sektorikohtaisia strategioita niin ne joka ikisen toiminnan kohdalla mie- titään

sitä, että miten me tässä toiminnassa otetaan tää asia huomioon ja millä tavoin me voidaan tätä edistää ja sitten kun uusia hankkeita haetaan, niin niihin haetaan se kulma mitä kautta sitten saadaan se ekologinen kestävyys.

9.4.3 Kohderyhmän koulutukseen lisää ympäristöteemaa

Haastateltavien mukaan sekä ulkomaan että kotimaan työssä tulisi ympäristöteemaa tuoda esiin entistä vahvemmin. Etenkin Suomen työssä ympäristöasioiden nähtiin jäävän turhan vähälle.

Kyllä mä sanoisin, että meidän koulutuksessa pitäis tuoda enemmän maahanmuuttaneille sitä ekologista näkökulmaa että se jää aika pieneksi siellä sitten.

Eräs haastateltavista toi esiin, että Suomeen muuttaneille kehitetyn, kansalaistaitoja vahvistavan yhteiskuntaorientaatio-kurssi olisi hyvä mahdollisuus tuoda esiin myös ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvää tietoa.

Yhteiskuntaorientaation roolihan siinä on merkittävää, että jos vaikka kallelle Suomeen tuleville tarjotaan mahdollisuus yhteiskuntaorientaatioon, niin siinä oiva paikka kertoa siitä asiasta, mikä heidän omista kotimaissaan ei ole tavallaan niin merkittävässä roolissa.

9.5 Yhteenveto

Kehittämistyössä etsittiin vastausta kolmeen kehittämiskysymykseen. Ensimmäisessä kehittämiskysymyksessä tutkittiin, miten organisaation ympäristövastuullisuus toteutuu Pakolaisavun tämänhetkisessä työssä.

Haastatteluaineiston mukaan Pakolaisavussa koetaan ympäristövastuullisuus tärkeänä. Järjestöjen roolia ympäristötyössä pidetään merkityksellisenä. Haastateltavat kuvasivat roolia esimerkiksi sanoilla edelläkävijä, kirittäjä ja vahtikoira. Haastatteluissa kävi ilmi, että Pakolaisavun ympäristöystävälliset käytännöt eroavat Suomen ja ulkomaiden osalta. Erot liittyivät suurelta osin erilaisissa toimintaympäristöissä toimimiseen. Haastateltavat kuvasivat ympäristövastuullisia käytäntöjä niukemmin Suomen kuin ulkomaan toimintojen. Suomessa ympäristövastuun huomioiminen liittyi pääasiassa hiilijalanjäljen vähentämiseen liittyviin toimintatappoihin. Ulkomaan toimintaympäristössä puolestaan korostuivat pakenemaan joutuneiden ja vastaanottavan väestön resilienssin vahvistaminen ja toimeentulon tukeminen.

Pakolaisavusta puuttuu vielä ympäristövastuullisuuteen ohjaava ympäristöohjelma sekä konkreettinen ohjeistus. Tarve ympäristöohjeille on suuri. Tulosten mukaan tällä hetkellä ympäristövastuullisuuden toteuttaminen on etenkin kotimaan työssä osin henkilöstön omasta motivaatiosta kiinni. Yksi Pakolaisavun voimavara ympäristövastuullisuuden kehittämisessä onkin valveutunut henkilöstö. Henkilöstön joukossa on ympäristöasioista kiinnostuneita ja ympäristötä huomioivia periaatteita omassa elämässään noudattavia työntekijöitä. Osa henkilöstöstä pyrkii myös työssään toimimaan ympäristövastuullisesti vaikkei siihen ole velvoitetta tai ohjeistusta.

Toisessa kehittämiskysymyksessä tutkittiin millaisia asioita tulee huomioida ympäristöohjelman kehittämisessä Pakolaisavun kaikki toimintaympäristöt kattavaksi.

Pakolaisavun toimintaympäristö on maantieteellisesti laaja ja erilaisia toimintamuotoja sisältävä. Organisaation kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kohteet sijaitsevat ilmastollisesti haastavilla alueilla. Sekä pakenemaan joutuneet että vastaanottavat väestöryhmät ovat usein köyhiä ja haavoittuvassa asemassa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät eri maissa eri tavoin. Kohdemaiden kulttuuri, asenteet, maan turvallisuustilanne sekä infrastruktuuri vaikuttavat mahdollisuuksiin toteuttaa ympäristövastuullisia toimia. Humanitaarisessa työssä suuret hankintamäärät korostuvat ja näin ollen myös riskit kasvavat. Ympäristön huomiotta jättäminen voi vahingoittaa paikallista ympäristöä ja yhteisöjä suuresti. Jo valmiiksi hauras ympäristö voi vaurioitua entisestään suuren ihmisryhmän siirtyessä alueelle, elleivät avustajajärjestöt ota ympäristönäkökulmaa toiminnassaan huomioon (Tahere 2018). Se, millaisissa olosuhteissa ja miten toimitaan, on siis otettava huomioon ympäristöohjeita laatiessa. Organisaatiolla voi olla yhteinen ympäristöohjelma, mutta tämän lisäksi tarvitaan konkreettiset, toimintaympäristön huomioivat maakohtaiset ympäristöohjeet.

Kolmannessa kehittämiskysymyksessä tutkittiin millaisia sosiaalisia vaikutuksia ympäristövastuullisella toiminnalla on Suomen Pakolaisavun kohderyhmälle.

Tulosten mukaan etenkin ulkomaiden toimintaympäristössä ympäristövastuullisilla toimilla voidaan vaikuttaa yhteisöjen resilienssin vahvistamiseen, sukupuolten tasa-arvoa lisääntymiseen sekä sukupuolittuneen väkivallan ja konfliktien ehkäisyyn. Tulokset vastasivat hyvin teoria- ja asiantuntijatietoa, joka aiheesta on olemassa.

Siirtyminen alueilta, joissa ilmastonmuutos vaikeuttaa elinolosuhteita ja toimeentuloa, on yhä kasvava keino haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille selvitä ja sopeutua ilmastonmuutoksen seurauksiin. UNHCR:n mukaan (2022d) jopa 70 % pakolaisista ja 80 % maan sisäisesti siirtymään joutuneista tulee ilmastollisesti erittäin haavoittuvilta alueilta. Suurten joukkojen siirtymässä uusille alueille ei vastaanottavalla yhteisöllä ei usein ole valmiuksia suurten ihmismäärien asettumiseen alueelleen. (Bharadwaj, Hazra, Reddy, Das & Kaur 2021, 30; 32). Kehitysyhteistyötä tekevillä ja humanitaarista apua antavilla järjestöillä on vastuu toimia ympäristövastuullisesti ja minimoida ympäristölle aiheutuvat lisävahingot. Tämä vaikuttaa positiivisesti sekä pakenemaan joutuneiden että vastaanottavan väestön hyvinvointiin ja selviämiseen.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan van Daalen ym. (2022) toteavat useimpien katsauksen tutkimusten osoittavan äärimmäisten säähän ja ilmastoon liittyvien ilmiöiden lisäävän sukupuoleen liittyvän väkivallan esiintymistä. Vuoden 2022 marraskuussa YK:n pakolaisjärjestö UNHCR (2022b) varoitti siirtymään joutuneisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan riskin kasvavan erilaisen kriisien, kuten ilmastonmuutokseen liittyvien olosuhteiden ja konfliktien seurauksena. Seuraukset vaikeutuviin olosuhteisiin erityisesti haavoittuvilla

alueilla kohdistuvat kaikkiin ryhmiin, mutta usein tytöt ja naiset kärsivät seurauksista eniten. Aikuiskoulutuksen avulla, toimeentulomahdollisuuksien lisäämisellä ja esimerkiksi pitkien polttopuuhakumatkojen vähentämisellä voidaan lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja vähentää sukupuoleen liittyvän väkivallan riskiä.

Ilmastollisesti erittäin haavoittuvat maat asuttavat 40 % pakolaisista ja ovat kotimaa 70 %:lle maan sisällä konfliktien tai väkivallan seurauksena siirtyneille (UNHCR 2022c.) Ilmastonmuutoksen seurausten vaikutusta konfliktien syntyyn on viime vuosina tutkittu paljon ja vaikuttaa todennäköiseltä, ettei ilmastonmuutos yksinään aiheuta konflikteja, mutta yhdistettynä muihin tekijöihin, kuten esimerkiksi hallinnon heikkouteen, poliittiseen marginalisointiin ja korruptioon, muuttuneet olosuhteet voivat laukaista konflikteja. Ilmastonmuutos vaarantaa rauhaa ja ruokkii konflikteja erityisesti haurassa olosuhteissa, joissa selviytymiskyky ja sopeutumiskyky ovat heikkoja. Tämä lisää paitsi paikallisten yhteisöjen välisen konfliktien riskiä sekä tyytymättömyyttä viranomaisia kohtaan, mutta myös valtioiden välisiä jännitteitä pitkällä aikavälillä. Myös väkivaltaiset ääriyhmät voivat hyötyä vaikeutuneiden elinolosuhteiden ja resurssien vähenemisen aiheuttamasta ahdingosta. (Mustasilta 2018; Mustasilta 2021, 4, 29.) Pakolaisavun kaltaiset organisaatiot voivat ympäristöä huomioivilla toimillaan vähentää jännitteitä pakenemaan joutuneiden ja vastaanottavan yhteisöjen välillä.

9.6 Suositukset

Haastattelun tulokset vahvistivat ajatusta siitä, että jokaiseen maatoimistoon tarvitaan yhteisen ympäristöohjelman lisäksi konkreettiset ja selkeät maakohtaiset ympäristöohjeet. Pakolaisavun ympäristövastuullisuuden kehittämisessä tämä on seuraava kehittämissaskel. Lisäksi organisaation on laadittava arviointi ja seurantajärjestelmä sekä siihen soveltuva mittaristo.

Haastatteluissa Pakolaisavun kotimaan työtä tekevät henkilöt osasivat antaa esimerkkejä ulkomaan työssä tehtävistä ympäristövastuullisista toimista. Puhtaasti ulkomaan työtä tekeville haastatetuille oli epäselvää, minkälaisia toimia ympäristön huomioimiseksi Suomen työssä on tehty. Yhteistyön lisäksi myös tietoisuutta ympäristötoimista on hyvä vahvistaa koko henkilöstön osalta. Kokonaisuudessaan pakolaisuuteen liittyvää ilmastonmuutos- ja ympäristöteemaon hyvä nostaa aktiivisesti esiin sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä ja lisätä vaikuttamistyötä aiheesta. Ilmastonmuutos vaikuttaa mitä suuremmissa määrin Pakolaisavun kohdemaiden ihmisten elämään ja Pakolaisavulla on hyvä tilaisuus profiloitua aiheen johtavaksi asiantuntijaksi Suomessa. Lisäksi vastuullisuuden esiin nostaminen toimii hyvänä kannustimena muille järjestöille ja edistää positiivista työnantajamielikuvaa.

Pakolaisavun toiminta ulkomailla painottuu aikuiskoulutukseen. Jatkossa olisi hyvä panostaa entistä enemmän koulutussisältöihin ympäristöteeman integroimiseksi sisältöön. Myös Suomessa siirtymään joutuneiden tietoisuutta ympäristöteemoista voisi lisätä koulutuksen avulla.

On tärkeää myös varmistaa, että ympäristöteemoja kouluttavat henkilöstön jäsenet saavat itse aiheeseen riittävän kattavan koulutuksen.

Työtä ympäristövastuullisuuden kehittämiseksi tulisi tehdä yhtenäisenä organisaationa yhdistäen ulkomaan työn ja kotimaan työn asiantuntemusta ja kokemusta teemaan liittyen. Haastatteluissa nostettiin esille, että ulkomaan työssä humanitaarisen apuun liittyvistä erityispiirteistä on organisaatiossa vielä niukemmin kokemusta kuin kehitysyhteistyöstä. Organisaation pitkä kokemus kehitysyhteistyön puolelta tulisikin hyödyntää humanitaarisen työn puolella myös ympäristötoimiin liittyen. Yhteistyö kotimaan ja ulkomaan työssä sekä ulkomaiden eri toimintamuotojen kesken laajentaisi näkökulmaa ja lisäisi tehokkuutta ja tuloksellisuutta. Vaikka ilmastomuutoksen ja luontokadon seuraukset näkyvät eri maissa eri tavalla, on haaste koko organisaation yhteinen.

Henkilöstön valvutuneisuus ja kiinnostus ympäristöteemoista etenkin Suomessa on voimavara, jota tulee hyödyntää ympäristöprosessien jatkokehityksessä. Myös organisaation kansainvälisyys ja toimintamaiden paikallinen henkilöstö on rikkaus, jonka arvo kehittämistyössä on suuri. Tulevaisuudessa organisaation kannattaa vielä pohtia, tulisiko ympäristövastuullisuutta kehittämään nimetä jokaisesta maasta henkilöt, jotka lähtevät viemään eteenpäin ympäristövastuuprosesseja.

10 Pohdinta ja arviointi

10.1 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Opinnäytetyö laadittiin hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkimuksessa on käytetty eettisesti kestäviä, tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä sekä noudatettu rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tutkimustulosten esittämisessä. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa myös sitä, että toisten tutkijoiden saavutukset ja tutkimustulokset ilmaistaan selkeästi ja rehellisesti tarkkoja lähdeviitteitä käyttäen. (Vilka 2021, 41-42.)

Kehittämistyön tekijä on työsuhteessa tilaavaan organisaatioon. Tekijä tiedostaa, että Vilkan (2021, 127) kuvaama ongelma teemahaastattelun kysymysten heijastaessa haastattelijan omaa suhtautumista tutkittavaan asiaan, on mahdollinen. Haastattelijan ollessa tuttu tutkittaville, on myös mahdollista, että tutkittavat vastaavat siten, kuinka olettavat tutkijan haluavan heidän vastaavan. Tämä pyrittiin huomioimaan laatimalla kysymykset mahdollisimman avoimeksi kuitenkin teema huomioiden sekä luomalla haastatteluihin välitön ja luottamuksellinen tunnelma.

Kehittämistyön tilaavalta organisaatiolta varmistettiin kirjallisesti lupa tutkimuksen toteuttamiseen. Kehittämistyön tiedonkeruuseen osallistujille tiedotettiin etukäteen sekä suullisesti

että sähköpostitse tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutustavasta. Jokaiselta osallistujalta pyydettiin kirjallinen suostumus haastatteluun ja haastattelun tallennukseen. Vaikka haastateltava olisi antanut aiemmin luvan haastatteluun, on mahdollista, että hän muuttaa mieltään jälkikäteen (Vilka 2021, 133). Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin vielä ennen haastattelun alkamista suostumus haastatteluun ja haastattelun nauhoitukseen.

Vilkan (2021, 45) mukaan hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää pienenkin tutkimuksen huolellista suunnittelua. Tässä tutkimussuunnitelmassa on pyritty huolellisuuteen sekä suunnittelun että kirjaamisen osalta.

Tutkimusaineiston säilyttämisessä on huolehdittava, etteivät aineistot joudu väärin käsiin (Vilka 2021, 47). Haastatteluaineistot säilytettiin tutkijan tietokoneella siten, ettei kenelläkään muulla ollut pääsyä aineistoon. Aineistot tuhotaan siinä vaiheessa, kun opinnäytetyö on hyväksytty.

Kanasen (2021, 172) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on vaikeampaa kuin määrällisen tutkimuksen, eikä määrällisen tutkimuksen luotettavuusmittareita voida sellaisenaan siirtää laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuitenkin lisätä monin eri tavoin. Menetelmiin perehtyminen etukäteen, huolellinen dokumentointi tutkimuksen jokaisessa vaiheessa sekä kaikkien ratkaisujen perusteleva mahdollistavat arvioitavuuden ja sitä kautta lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Tulokinnan ristiriidattomuutta voidaan pyrkiä välttämään luetuttamalla haastateltavilla aineisto ja tutkijan tulkinta. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei puhuta yleistettävyydestä, sillä kyse on enemmän ilmiön ymmärtämisestä kuin yleistettävyydestä. Luotettavuuden arvioinnissa käytetään kuitenkin tutkimuksen siirrettävyyttä, jolla tarkoitetaan sitä, miten tutkimuksen tulokset pitävät vastaavanlaisessa tilanteessa. Siirrettävyyden arvioimisen mahdollistamiseksi on tutkimusasetelma sekä -kohde kuvattava tarkasti. Lisäksi luotettavuutta voidaan arvioida saturaatiolla, jonka mukaan uusia tutkittavia yksiköitä otetaan mukaan niin kauan, kunnes saavutetaan kylläntymispiste. Saturaatio ei kuitenkaan ole käyttökelpoinen kriteeri, mikäli tutkittava ilmiö on ainutlaatuinen ja tutkimusyksikköä on vain yksi. (Kananen 2012, 173-175, 184.)

Tässä tutkimuksessa haastattelut ja tutkimuksen vaiheet pyrittiin dokumentoimaan huolellisesti. Haastatteluaineisto luettiin useaan kertaan virhetulkintojen välttämiseksi. Lisäksi haastateltavilta pyydettiin vastauksiin tarkennuksia, mikäli merkitys ei tullut selvästi esiin vastauksesta.

10.2 Kehittämisasetelman arviointi ja jatkokehittämisaiheet

Kehittämistyön aihe oli organisaation tarpeista lähtöisin ja siten perusteltu. Aihe oli myös yhteiskunnallisesti tärkeä ja erittäin ajankohtainen. Kehittämistyönä laadittu ympäristöohjelma on välttämätön organisaatiolle ympäristövastuullisen toiminnan kehittämiseksi. Vaikka Suo-

men Pakolaisapu ei ole ympäristöjärjestö, organisaatio on sitoutunut kestävän kehityksen tavoitteisiin ja tahtotila tehdä osansa ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi. Etenkin ulkomaan työssä ilmastonmuutoksen seuraukset näkyvät selvästi työn kohderyhmien hyvinvoinnissa, joten siltäkin osin ympäristön ja ilmastonmuutoksen huomioiva toiminta on erityisen merkityksellistä. Tulevaisuudessa ympäristövastuun kantamisen osoittaminen organisaation toiminnan rahoittajille tulee olemaan entistä korostetumpaa ja jopa ehtona rahoituksen saamiselle.

Keittämistyönä laadittua ympäristöohjelmaa kehitettiin yhdessä Pakolaisavun henkilöstön kanssa sekä yhdessä työpajassa että pyytämällä dokumenttiluonnoksesta kirjallisia kommentteja prosessin eri vaiheissa. Työpajatyöskentely osoittautui erittäin hyödylliseksi tavaksi erilaisten näkökulmien huomioimisessa.

Haasteeksi kehittämistyön tekemisessä osoittautui aikataulun venyminen. Ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyvää tutkimusaineistoa julkaistaan nopealla tahdilla vuosittain ja kehittämistyön loppuvaiheessa teoriataustaan olisi ollut saatavilla runsaasti uutta tutkimusaineistoa. Osin teoriataustaa päivitettiin joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023.

Haastatteluista saadut tulokset tukivat aiheesta saatavilla olevaa teoriatietoa ja tutkimustuloksia. Tulosten ja teorian avulla saatiin kehitettyä ympäristöohjelman alustava rakenne ja sisältö jatkotyöstöä varten. Haastatteluteemojen ja -kysymysten valinnassa oli siis onnistuttu. Haastattelukierroksia järjestettiin yksi. Ensimmäisen kierroksen vastausten tarkentamiseen toinen kierros olisi kuitenkin saattanut tuoda lisää syvyyttä aineistoon. Haastateltavat edustivat sekä johtoa että asiantuntijoita kotimaan ja ulkomaan työn puolelta. Koska kehittäminen tehtiin kokonaan suomeksi, haastateltavina ei ollut paikallisia työntekijöitä ulkomaan maatoimistoista. Kohdemaiden paikallisilta työntekijöiltä saadut vastaukset olisivat rikastuttaneet aineistoa, ja jatkotyöstössä onkin tärkeää ottaa maatoimistojen henkilöstöä mukaan kehittämisprosessiin ja hyödyntää heidän osaamistaan ja paikallisten olosuhteiden tuntemustaan.

Jatkossa Pakolaisavulle on luotava ympäristövastuun toteutumisen varmistava prosessi, jota seurataan, arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Opinnäytetyötyönä laadittu ympäristöohjelma on ensimmäinen askel tässä prosessissa. Olisi mielenkiintoista tutkia prosessin aikanapahtuvaa mahdollista muutosta henkilöstö tietoisuudessa ja asenteissa koko organisaation osalta.

Ilmastonmuutoksen seurausten vaikutusta sosiaaliseen eriarvoisuuteen ja hyvinvointiin olisi hyvä tutkia enemmän. Kiistatonta on, että äärimmäiset katastrofit sekä elinolosuhteiden ja toimeentulon vaikeutuminen vaikuttavat hyvinvointiin, mutta tutkimustietoa ja tutkimustietoon perustuvia ennaltaehkäiseviä toimia tarvitaan lisää.

Jatkon kehittämisaikaksi nousi myös ajatus Pakolaisavun työssä hankkeesta, joka tukisi pakenevan joutuneiden työllistymistä vihreän siirtymän sektorille. Tämä olisi sekä yksilöä, yhteisöjä ja koko yhteiskuntaa hyödyttävä kehittämishanke.

Lähteet

Abel, J.G., Brottrager, M., Cuaresma, J.C. & Muttarak, M. 2019. Climate, conflict and forced migration. *Global Environmental Change* 54. Viitattu 20.11.2021. Climate, conflict and forced migration (sciencedirectassets.com)

Bharadwaj, R., Hazra, S., Reddy, M., Das, S. & Kaur, D. 2021. Connecting the Dots. Climate change, migration and social protection. Working Paper. IIED's Climate Group. Viitattu 4.1.2023. <https://www.iiied.org/sites/default/files/pdfs/2021-10/2059IIED.pdf>

Bärlund, A & Perko, S. 2013. *Kestävä johtajuus. Bisneksen uusi elinehto*. Helsinki: Talentum.

Convention of Biological Diversity CBD 2021. Viitattu 7.10.2021. <https://www.cbd.int/article/draft-1-global-biodiversity-framework>

Doughnut Economics Action Lab. 2021. *The Doughnut of social and planetary boundaries*. Viitattu 18.10.2021. <https://doughnuteconomics.org/about-doughnut-economics>

Euroopan komissio 2020. Viitattu 17.10.2021. https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_fi

Euroopan komissio 2021. Viitattu 17.10.2021. Ilmastonmuutoksen syyt (europa.eu)

Euroopan komissio. 2023. Euroopan vihreä kehityksen ohjelma. Viitattu 26.1.2023. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (europa.eu)

Eurooppa-neuvosto 2021. Viitattu 19.10.2021. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/cli-mate-change/paris-agreement>

Euroopan parlamentti 2020. Humanitaarinen apu. Viitattu 9.10.2021. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/164/humanitaarinen-apu>

Global Compact Network Finland 2021a. Viitattu 3.10.2021. <https://www.globalcompact.fi/gc-net-work-finland>

Global Compact Network Finland 2021b. Viitattu 3.10.2021. <https://www.globalcompact.fi/ymparisto-ja-ilmasto>

Hallegatte, S., Bangalore, M., Bonzanigo, L., Fay, M., Kane, T., Narloch, U., Rozenberg, J., Treguer, D. & Vogt-Schilb, A. 2016. Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Shock Waves. World Bank Group. Viitattu 20.11.2021.

<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/22787/9781464806735.pdf?sequence=13&isAllowed=y>

Koirikivi, B. & Benjamin, S. 2020. Mitä resilienssi on. Helsingin yliopisto. Viitattu 7.11.2020. <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/mita-resilienssi-on>

Hietaranta, J. 2016. Pakolaisleirien vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön. Teoksessa Gothoni, R. & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

IPBES. The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services 2019. Media Release: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating'. Viitattu 6.1.2023. Media Release: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating' | IPBES secretariat

IDMC. Internal displacement monitoring centre 2021. Internal displacement in a changing climate. Global Report on Internal Displacement. Viitattu 21.11.2021. https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/grid2021_idmc.pdf#page=42

IPCC 2022. Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Sixth Assessment Report. Summary for Policymakers. Viitattu 22.9.2022. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_SummaryForPolicymakers.pdf

IPCC 2021a. Climate Change 2021. The Physical Science Basis. Viitattu 19.10.2021. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report_smaller.pdf

IPCC 2021b. Regional fact sheet- Africa. Sixth assessment report. Viitattu 3.10.2021. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/factsheets/IPCC_AR6_WGI_Regional_Fact_Sheet_Africa.pdf

IPCC 2021c. Regional fact sheet- Asia. Sixth assessment report. Viitattu 3.10.2021. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/factsheets/IPCC_AR6_WGI_Regional_Fact_Sheet_Asia.pdf

Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. 2020. Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. Wen, J. (ed.). Gland, Switzerland: IUCN. Viitattu 15.10.2022. Gender-based violence and environment linkages: the violence of inequality (iucn.org)

Joutsenvirta, M., Halme, M. Jalas, M. & Mäkinen, J. 2011. Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Jussila, M. 2010. Yhteiskuntavastuu. Nyt. Vantaa: Hansaprint.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.

Keronen, J. & Pantsar, M. 2021. At The Crossroads. Viitattu 18.10.2021. https://clc.fi/wp-content/uploads/2021/09/Climate_Leadership_Coalition2019s_report_series_in_2021_At_The_Crossroads-1.pdf

Kestavakehitys.fi. Viitattu 18.10.2021. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2014. Laadullinen terveystutkimus. 1.-3. painos. Porvoo: Bookwell.

Liappis, H., Pentikäinen, M. & Vanhala, A. 2019. Menesty yritys vastuulla. Käsikirja kokonaisuuteen. Helsinki: Edita Publishing.

Luonnontila.fi. Biodiversiteetti. Viitattu 10.10.2021. <https://www.luonnontila.fi/fi/biodiversiteetti>

Mustajärvi, K. 2008. Ilmastomuutos ei synnytä konflikteja - ainakaan yksinään. The Ulkopoliist. Viitattu 20.11.2021. <https://ulkopoliist.fi/2018/05/28/ilmastonmuutos-ei-synnyta-konflikteja-ainakaan-yksinaan/>

Mustajärvi, K. 2021. THE FUTURE OF CONFLICT PREVENTION. Preparing for a hotter, increasingly digital and fragmented 2030. Chaillot paper/167. European Union Institute for Security Studies (EUISS). Viitattu 20.11.2021. https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_167_0.pdf

OXFAM International. 2019. Viitattu 30.9.2021. Forced from home: climate-fuelled displacement | Oxfam International

Raworth, Kate. 2012. A Safe and Just Space for Humanity: Can we live within the doughnut? Oxfam discussion papers. Viitattu 26.01.2023. A Safe and Just Space for Humanity: Can we live within the doughnut? (oxfam.org)

Rockström, J., Steffen, K. Noone, Å. Persson, F. S. Chapin, III, E. Lambin, T. M. Lenton, M. Scheffer, C. Folke, H. Schellnhuber, B. Nykvist, C. A. De Wit, T. Hughes, S. van der Leeuw, H. Rodhe, S. Sörlin, P. K. Snyder, R. Costanza, U. Svedin, M., Falkenmark, L., Karlberg, R. W., Corell, V. J., Fabry, J., Hansen, B., Walker, J., Liverman, D., Richardson, K., Crutzen, P. & Foley, J. Ecology & Society, Vol 14, No 2., Art, 32. Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity. Viitattu 18.10.2021. <https://www.ecologyandsociety.org/vol14/iss2/art32/>

Salonen, A.O. 2010. Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöskirjatutkimus. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Viitattu 7.11.2021. https://www.researchgate.net/publication/47931604_Kestava_kehitys_gloaalien_ajan_hyvinvointiyhteiskunnan_haasteena

Sjöstedt, T. 2018. Mitä nämä käsitteet tarkoittavat? Viitattu 18.10.2021. <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/>

Suomen Pakolaisapu 2021a. Ilmastomuutos uhkaa pakolaisten selviytymistä. Viitattu 3.10.2021. <https://pakolaisapu.fi/ilmastonmuutos-uhkaa-pakolaisten-selviytymista/>

Suomen Pakolaisapu 2021b. Viitattu 22.08.2021. <https://pakolaisapu.fi/jarjestosta/>

Suomen Pakolaisapu 2021c. Viitattu 22.8.2021. <https://pakolaisapu.fi/kestava-kehitys/>

Suomen Pakolaisapu 2021d. Viitattu 19.11.2021. Myanmar - Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu 2021e. Viitattu 19.10.2021. <https://pakolaisapu.fi/uganda/>

Suomen Pakolaisapu 2021f. Viitattu 20.11.2021. <https://pakolaisapu.fi/etiopia/>

Suomen Pakolaisapu 2022a. Vuosikertomus 2021. Viitattu 9.11.2022 Pakolaisavun-vuosikertomus-2021.pdf (pakolaisapu.fi)

Suomen Pakolaisapu 2022b. Viitattu 4.1.1022. <https://pakolaisapu.fi/tyomme-suomessa/>

Suomen YK-liitto 2021a. Kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 09.10.2021. <https://www.yk-liitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/historiaa-ja-toiminnan-taustoja>

Suomen YK-liitto 2021b. Ilmastopimus -aikajana. Viitattu 18.10.2021. <https://www.yk-liitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/ilmastopimus-aikajana>

Suomen Ympäristökeskus SYKE 2018. Planeetan reunaehdot on jo osin ylitetty. Viitattu 18.10.2021. [https://www.syke.fi/fi-FI/Suomi_ja_kestava_hyvinvointi/Planeetan_reunaehdot_on_otettava_huomioon/Planeetan_reunaehdot_on_jo_osin_ylitetty\(47892\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Suomi_ja_kestava_hyvinvointi/Planeetan_reunaehdot_on_otettava_huomioon/Planeetan_reunaehdot_on_jo_osin_ylitetty(47892))

Tafere, M. 2018. Forced displacements and the environment: Its place in national and international climate agenda. *Journal of Environmental Management* 224. Viitattu 4.1.2023. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30048850/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Ulkoministeriö 2019. Suomi humanitaarisen avun antajana. Viitattu 20.11.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161936/UM_2019_01.pdf?sequence=4

Ulkoministeriö 2021a. Agenda 2030 - kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 3.10.2021. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Ulkoministeriö 2021. Humanitaarinen apu tuo lievitystä hädän keskelle. Viitattu 9.10.2021. <https://um.fi/humanitaarinen-apu#Miss%C3%A4suurinh%C3%A4t%C3%A4>

Ulkoministeriö 2021b. Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet. Viitattu 8.10.2021. <https://um.fi/suomen-kehityspolitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet#Mit%C3%A4onkehityspolitiikkajakehitysyhteisty%C3%B6>

Ulkoministeriö 2022. Kehityspolitiikan tulostaportti. Viitattu 27.11.2022.

Ulkoministeriö 2022. Kolmoisneksus ja yhteistyö hauraiden valtioiden ja alueiden kanssa. Ohje. Viitattu 27.11.2022. f1799b04-b34f-2020-aa47-0d512a29e9d7 (um.fi).

UNHCR. The UN Refugee Agency 2021. Global Trends 2021. Viitattu 28.9.2022. <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

UNHCR. The UN Refugee Agency 2022a. Climate change and disaster displacement. Viitattu 30.9.2022. UNHCR - Climate change and disaster displacement

UNHCR. The UN Refugee Agency 2022b. UNHCR warns rising tide of hunger, insecurity, and underfunding worsening gender-based violence risks. Press release. Viitattu 4.1.2022. UNHCR - UNHCR warns rising tide of hunger, insecurity, and underfunding worsening gender-based violence risks

UNHCR. The UN Refugee Agency 2022c. Climate change, displacement and human rights. Viitattu 6.1.2023. UNHCR - Climate change, displacement and human rights

UNHCR. The UN Refugee Agency 2022d. Calls to action at COP27. 27th Conference of the Parties to the UN Framework Convention on Climate Change, Sharm El Sheikh, Egypt 6-18 November 2022. Viitattu 6.1.2022. <https://www.unhcr.org/protection/environment/6368c4234/calls-to-action-at-cop27.html>

United Nations 2019. Human rights obligations relating to the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment. Viitattu 12.11.2021. <https://undocs.org/A/74/161>

United Nations. 2021. Climate and environment. Viitattu 19.10.2021. <https://news.un.org/en/story/2021/10/1103082>

United Nations 2022. UN General Assembly declares access to clean and healthy environment a universal human right. UN News. Viitattu 15.10.2022. <https://news.un.org/en/story/2022/07/1123482>

United Nations 2022. Climate change is a threat multiplier for women and girls: UN expert. Press release. Viitattu 15.10.2022. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/climate-change-threat-multiplier-women-and-girls-un-expert>

UN environment programme 2019. Emissions Gas Report. Executive summary. Viitattu 29.10.2020. <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30798/EGR19ESEN.pdf?sequence=13>

Valtioneuvosto 2021. EU:n Fit for 55-ilmastopaketti tiukentaisi uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden tavoitteita. Työ- ja elinkeinoministeriö. Tiedote. Viitattu 18.10.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/eu-n-fit-for-55-ilmastopaketti-tiukentaisi-uusiutuvan-energian-ja-energiatehokkuuden-tavoitteita>

Van Daalen, K., Kallesoem S., Davey, F., Dada, S., Jung, L., Issa, R., Emilian, C., Kuhn, I., Keyngaert, i., Nilsson, M. Extreme events and gender-based violence: a mixed-methods systematic review. The LANCET Planetary health. Volume 6. June 01, 2022. Viitattu 4.1.2022.

Extreme events and gender-based violence: a mixed-methods systematic review - The Lancet Planetary Health

Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

WHO. World Health Organization 2022. Climate change and health. Fact sheets. Viitattu 3.11.2022. Climate change and health (who.int)

WMO. World Meteorological Organization 2021. State of the Global Climate. Viitattu 16.10.2021. https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=10618

WMO. World Meteorological Organization 2022. State of the Global Climate 2021. Viitattu 30.9.2022. https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=11178

World Bank. 2021. Climate Change Could Force 216 million People to Migrate Within Their Own Countries by 2050. Press release. Viitattu 6.11.2021.

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/09/13/climate-change-could-force-216-million-people-to-migrate-within-their-own-countries-by-2050>

World Economic Forum 2021. The Global Risks Report 2021, 16th Edition. Viitattu 11.10.2021. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf

WWF 2021. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen. Viitattu 10.10.2021.

<https://wwf.fi/uhat/luonnon-monimuotoisuuden-koyhtyminen/>

Ympäristöministeriö 2021a. Ympäristönsuojelun lainsäädäntö ja ohjeet. Viitattu 19.10.2021.

<https://ym.fi/ymparistonsuojelun-lainsaadanto-ja-ohjeet>

Ympäristöministeriö 2021b. Luontokadon pysäyttäminen vaatii kaikkien maiden yhteistyötä.

Kolumni. Viitattu 19.10.2021. <https://ym.fi/-/luontokadon-pysayttaminen-vaatii-kaikkien-maiden-yhteistyota>

Ympäristöministeriö 2023. Hiilineutraali Suomi 2035. Viitattu 26.1.2023. Hiilineutraali Suomi 2035 - Ympäristöministeriö

Kuviot

Kuvio 1: The Doughnut of social and planetary boundaries. (Doughnut Economics Action Lab 2022).	6
Kuvio 2: Kestävän kehityksen tavoitteet (Ulkoministeriö 2021a.)	9
Kuvio 3: Global Compactin ympäristötavoitteet (Kuva laadittu Global Compact Network Finland 2021- verkkosivun tavoitteiden pohjalta).	10
Kuvio 4: Opinnäytetyön eteneminen	19
Kuvio 5: Teemoittelun havainnollistaminen	20

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko.....	45
Liite 2: Saateviesti ja suostumus tutkimukseen osallistumisesta	46

Liite 1: Haastattelurunko

Teema: Ympäristövastuullisuuden toteutuminen Pakolaisavussa tällä hetkellä ja vaikutus kohderyhmän sosiaaliseen hyvinvointiin

- Mitä ympäristövastuu sinulle tarkoittaa?
- Onko ympäristö- ja ilmastonäkökulmat huomioitu riittävästi tällä hetkellä Suomen Pakolaisavun strategiassa?
- Miten ympäristövastuullisuus tällä hetkellä näkyy Suomen Pakolaisavun toimintavoissa?
- Minkälainen merkitys ympäristövastuullisilla toimintatavoilla on ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin ja miten tämä näkyy Pakolaisavun tekemässä työssä?

Teema: Ympäristövastuullisuuden kehittäminen Pakolaisavun toiminnassa

- Olemme laatimassa Suomen Pakolaisavulle koko organisaation kattavan ympäristöohjelman (Green Policy). Minkälainen on mielestäsi hyvä ympäristöohjelma?
- Mikä merkitys ympäristöohjelmalla Suomen Pakolaisavun toiminnassa mielestäsi on?
- Mitä hyötyä ympäristöohjelmasta on?
- Minkälaisia teemoja on mielestäsi tärkeää huomioida ympäristöohjelman sisällössä?
- Mitä tekijöitä huomioisit ympäristöohjelman toteutuksessa?
- Miten mielestäsi ympäristöohjelman tavoitteiden toteutumista voi arvioida?

Teema: Pakolaisavun erilaiset toimintaympäristöt huomioiva ympäristöohjelma

- Mikä merkitys Pakolaisavun erilaisilla toimintaympäristöillä on ympäristövastuullisen toiminnan kannalta?
- Miten erilaiset toimintaympäristöt tulisi huomioida Pakolaisavun ympäristöohjelmassa?
- Minkälainen rooli kansalaisjärjestöillä on ympäristövastuullisuuden edistämisessä?

Liite 2: Saateviesti ja suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Hei,

Lämmin kiitos, että olet lupautunut osallistumaan YAMK- opinnäytetyöhöni liittyvään tutkimushaastatteluun. Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämishanke, jonka lopputuloksena syntyy Pakolaisavulle koko organisaation kattava ympäristöohjelma (Green Policy). Ympäristöohjelma linjaa organisaation ympäristövastuullisuuteen liittyvät periaatteet ja tavoitteet ja on keskeinen toimintaamme ohjaava kattodokumentti. Ympäristöohjelman valmistamisen jälkeen tullaan jokaiseen Pakolaisavun toimintamaahan laatimaan kohdemaan olosuhteet huomioiva ympäristökäsikirja.

Haastatteluilla pyrin keräämään tietoa siitä, miten organisaatiomme ympäristövastuullisuus toteutuu nyt, miten sitä tulisi kehittää ja miten erilaiset toimintaympäristömme vaikuttavat ympäristövastuullisuuden kehittämiseen. Haastattelumetodina on teemahaastattelu, joka antaa meille vapautta keskustella suunniteltujen teemojen ympärillä ilman tiukkaa kysymyslistaa- tai järjestystä. Haastattelen sinua Teamsin kautta ja haastattelu nauhoitetaan. Nauhoitukset ja litteroitu aineisto säilytetään huolellisesti omassa OneDrivessani siten, että pääsy aineistoon on vain minulla.

Haastatteluaineistoja käytetään vain tämän tutkimuksen tarpeisiin ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule esiin tutkimuksessa.

Tämän sähköpostin liitteenä on dokumentti teemoista ja alustavista kysymyksistä haastattelussa sekä suostumuslomake haastatteluun. Voit allekirjoittaa suostumuslomakkeen joko käsin tai sähköisesti. Toimittaisitko allekirjoitetun lomakkeen takaisin minulle ennen haastattelua.

Voit kysyä minulta milloin tahansa lisätietoja tutkimukseen tai opinnäytetyöhöni liittyen. Ystävällisin terveisin

Rosanna

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta Tutkimuksen tekijä: Rosanna Lahtinen

Kuvaus tutkimuksesta: YAMK- opinnäytetyö. Linja: Voimavaraistavien työtapojen johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla.

Opinnäytetyön alustava nimi: Ympäristövastuu kansainvälisen kansalaisjärjestön toiminnassa. Ympäristöohjelman kehittäminen Suomen Pakolaisavulle.

Julkaisu: Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseuksessa (ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut verkossa) sen valmistuttua. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on helmikuu 2022.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät.

Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, ja henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelut nauhoitetaan. Haastatteluaineistoja käytetään vain kyseisen tutkimuksen tarpeisiin ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys